

# Tullin valvonnan vuosijulkaisu 2022



# Sisältö

- 4 Rikostilanteesta
- 8 Alkoholin verkkokaupan tehostettu verovalvonta
- 9 Tulli ja Euroopan syyttäjävirsto tutkivat törkeää veropetosta kosmetiikan tuonnissa
- 9 Kansainvälinen jätesiiro ympäristöririkoksena
- 11 Vientivalvonnasta tullut entistä näkyvämpi osa Tullin työtä
- 12 Tullilaboratorion tutkimuksia rikosepäilyjen selvittämiseksi ja tuotteiden turvallisuuden varmistamiseksi
- 13 Eläinrehun maahantuonnissa koronariski
- 14 Tuoteturvallisuusvalvonnan löydöksistä noin sata ilmoitusta EU:lle
- 15 EU-rahoituksesta apua uusien teknologioiden hankkimiseksi Tullilaboratorioon
- 16 Kansainvälisten valvontaoperaatioiden vilkas vuosi
- 18 Muutoksia huumausaineiden salakuljetus- ja levitysorganisaatioissa
- 19 Kokaiinin suosio kasvaa entisestään
- 20 Amfetamiiniöljyn jalostus ja salakuljetus
- 22 Venäjän vastaiset pakotteet työllistivät Tullia
- 23 Venäjän vientipakotteiden rikkomuksista noin 300 esitutkintaa
- 24 Tarvikkeita ja koulutusta Ukrainaan
- 24 Elintarvikerikollisuutta torjumaan ja paljastamaan Tullin ja Ruokaviraston yhteistyöllä
- 26 333 vuotta tullirikostorjuntaa ja -tutkintaa
- 28 Rikostilastot

**Vastaava päätoimittaja**  
Rakshit Sami

**Päätoimittaja**  
Hirvonen Esko

**Toimitussihteeri**  
Piirainen Angelika

**Kuvat**  
Lehtikuva  
Tulli  
Yhteistyökumppanit

**Tilastot**  
Soini Saila

**Kielenhuolto**  
Pajukallio Outi  
Turkama Kati  
Vartiainen Vilma

**Taitto**  
LSB Yhtiö Oy

**Julkaisija**  
Tullin valvontaosasto

**Toimitus**  
Havumäki Juha  
Kallio Anna  
Kallio Janne  
Kangas Paula  
Keskinen Jarkko  
Kivelä Petri  
Koskenranta Hanna  
Mäkitalo Seppo  
Neffling Jonna  
Nevalainen Petteri  
Nokki Janne  
Petrell Sarianna

Ryyttäri Lasse  
Sainio Pirjo  
Sarvikivi Jani  
Szilvay Ilmari  
Typpö Saulo  
Virtaranta Satu (Ruokavirasto)

**Kirjapaino**  
Punamusta Oy

ISSN 2489-625X (painettu)  
ISSN 2489-6268 (verkkajulkaisu)



## Evoluutio vai revolutio?

Pakko tunnustaa heti alkuun, että maailma muuttui jo. Muutos hädin tuskin ehdittiin huomata (saati reagoida siihen) ennen kuin se jo tapahtui. Oliko muutos vain evoluutiota vai suorastaan revolutio? Maailma muuttuu ja nopeasti, ehdimmekö mukaan?

Globaalit pelisäännöt ovat olleet koetuksella jo useamman vuoden, mutta viime vuonna ne murrettiin täysin. Venäjän brutaali hyökkäyssota aiheutti erityisesti Ukrainan mutta myös Suomen aseman mullistumisen – niin logistisesti kuin yleisemmin geopolitiittisesti. Tulliviranomaisen näkökulmasta murroksen näkyvimät seuraukset olivat erittäin laajat Venäjän ja Valko-Venäjän vastaiset pakotteet sekä toimitusketjujen äkilliset muutokset: Venäjän ylilentokielto, Venäjän rajan ylittävän raide- ja meriliikenteen hiipuminen, Venäjän kanssa käytävän kaupan ”roiheen hiillos-tuminen” sekä turvallisuussektorin ja sen toimijoiden asemointi reuna-alueiden sijaan keskiöön.

Evoluutio vai revolutio? Tapahtuiko kaikki hyvin nopeasti ja nimenomaan viime vuonna vai olisiko meidän pitänyt ymmärtää tämä tuleva kehityskulku jo vuonna 2008 tai viimeistään vuonna 2014? Vai 1990- tai 1980-luvulla? Vai alkoiko kaikki jo 1910- tai 1920-luvulla? Jälkikäteen syy-seuraus-suhteita ja heikkoja signaaleja voi perustellustikin väittää löytäneensä eri aikoina ja aikakausien välillä, mutta kussakin hetkessä tulevaisuuden ennustaminen lienee se kaikista vaikein tehtävä. Vastaava valistuneen oraakkelin rooli on kuitenkin myös tulliviranomaisilla.

Tullin tulee ymmärtää globaaleja kauppavirtoja Suomen kannalta ja erityisesti Suomen rajat ylittävää tavaraliikennettä. Tulli on se viranomainen, jonka vastuulla on valvoa tämän kansainvälisen tavaraliikenteen säännöstenmukaisuutta koko yhteiskunnan näkökulmasta. Meidän odotetaan tunnistavan liikenteessä olevat poikkeamat ja reagoivan haitallisiin poikkeamiin sekä jopa näkevän tulevat poikkeamat ennakoita. Onko meillä riittävät kyvykkyydet vastata odotuksiin?

*data + ymmärrys + päätös + reagointi = Tullin kyvykkyys*

Vuonna 2022 EU asetti Venäjälle yhteensä yhdeksän pakotepakettia. Jokainen paketti julkaistiin käytännössä muutamia minutteja, enintään muutamia tunteja ennen niiden voimaantuloa – ja pääasiallisesti viikonloppuisin. Tulli pystyi toimimaan tehokkaasti myös tällaisissa aikatauluissa. Merkityksellisintä oli varmasti 1. pakotepaketin täytäntöönpano, joka oli Tullin näkökulmasta erit-



täin epämääräinen kokonaisuus ja jonka käytännön soveltamista ei ollut juuri pohdittu. Niin vain ryhdyimme työhön heti ensimmäisestä tunnista lähtien ja osoitimme päätöksenteko- ja reagointikykyämme niin tullivalvonnassa kuin tulliselvityksessä, niin analyysityössä kuin rikostutkinnassa.

Hyvin nopeasti saimme henkilöstölle uudet pelisäännöt, ja valvonnan painopiste siirtyi idänliikenteessä tuonnista aiempaa enemmän vientiin. Henkilöstö osoitti erinomaista sitoutuneisuutta ja aktiivisuutta EU:n yhteisen pakotevalvonnan toteuttamiseksi. Suomi ja Tulli eivät ole ansiotta saaneet kiitosta pakotteiden täytäntöönpanon tehokkuudesta, ilmiöiden tunnistamisesta ja ajatuksista pakotteiden muotoilemiseksi niiden laajan vaikuttavuuden varmistamiseksi. Ansaitusti voimme hyvin omintunnon taputtaa toisiamme selkään ja todeta, että erinomaisesti hoidettu! Suuri kiitos!

Evoluutio vai revolutio? Kyvykkyyksien rakentaminen on pitkäjänteistä työtä, jossa harvoin on saatavissa pikavoittoja. Tullin rooli yhtenä turvallisuusviranomaisena on jo nyt tunnustettua, mutta tämä rooli tulee tulevaisuudessa vahvistumaan entisestään. Vaikka rutiininomainen ja toistoja sisältävä työ automatisoituu, ihmistä ja siten tullilaista tarvitaan jatkossakin – ja nimenomaan nykyistä vaativammassa tehtävissä, jotka edellyttävät laajaa ja vahvaa ymmärrystä toimintaympäristöstä ja sen muutoksista. Revolutioon en usko Tullissa enkä sen valvontasektorilla, mutta jatkuva evoluutio on oltava itsestäänselvyys, jotta tulevaisuudessakin pystymme vastaamaan paitsi omiin, niin myös erityisesti muiden odotuksiin Tullin toiminnasta. Viime vuosien kokemuksen perusteella uskallan arvata, etteivät nämä odotukset ole vahvojen näyttöjemme ansiosta ainakaan laskeneet.

Saamelaiden kansallispäivänä 2023

**Sami Rakshit**

valvontaosaston johtaja

# Rikostilanteesta

Euroopan turvallisuustilanne on muuttunut perustavanlaatuisesti. Koronapandemian ja Ukrainan sodan mullistama turvallisuusympäristö vaikuttaa Tullin tehtävänä alalla erityisesti kansallisen huoltovarmuuden ja rajat ylittävän tavaraliikenteen turvaamiseen. Tulli on joutunut sopeutumaan uuteen toimintaympäristöön, jossa turvallisuus- ja kauppapolitiikan perusteet, liikenne- ja tavaravirtojen reitit sekä henkilöstön työtehtävien vaatimukset muuttuvat jatkuvasti.

Koronapandemia ja Venäjälle asetetut pakotteet ovat rajoittaneet liikennettä, millä on ollut laajoja vaikutuksia henkilöiden ja tavaroiden liikkumiseen. Myös rajat ylittävä rikollisuus on uudistanut toimintamallejaan. Tullissa havaitaan jatkuvasti uusia logistisia ratkaisuja ja salakuljetusreittejä. Matkustajaliikenteen väheneminen on lisännyt kiellettyjen aineiden ja rajoitusten alaisen tuotteiden salakuljetusta posti-, pikarahti- ja rahtiliikenteessä. Etenkin kaupallista rekkaliikennettä on käytetty tuotteiden laittomassa maahan-tuonnissa Suomeen.

Tullin tehtäväkentässä tapahtuu äkillisiä muutoksia. Tullin on esimerkiksi reagoitava välittömästi EU:n Venäjälle määräämiin pakotepaketteihin. Ukrainan sodan myötä Itä-Euroopan kuljetusreitit ovat muuttuneet ja laittomille markkinoille on tullut pakotteiden alaisia tuotteita. Huumausainneiden salakuljetus merikonteissa on lisääntynyt, ja kokaiinierä on päätynyt Suomeenkin. Kiinan koronasulku vähensi lentoliikennettä, mikä aiheutti muun muassa lääkkeiden ja muuntohuumeiden toimituskatkoja. Maailmankaupan kannalta tärkeän Suezin kanavan tukkeutuminen maaliskuussa 2022 lamaannutti rahtialusliikenteen hetkellisesti.

Tullin päätehtäviin kuuluu kansalaisten ja ympäristön suojaaminen sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta huolehtiminen. Valvontaa ja rikostorjuntaa kohdennetaan toimintaympäristössä tapahtuvien jatkuvien muutosten mukaan. Kuluttajansuojan ja ulkomaankaupan oikeellisuuden varmistaminen on tärkeää. Rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa Tulli toimii läheisessä yhteistyössä muiden lainavalvonta-viranomaisten kanssa.

## Venäjän vastaisten pakotteiden kiertäminen laajuudessaan uusi ilmiö

Euroopan unioni on määrännyt Ukrainaan hyökkäämisen vuoksi Venäjälle uusia laajoja tuonti- ja vientipakotteita. Tulli valvoo toimeenpanevana viranomaisena pakotteita osana normaalia tullival-

vontaa sekä tavaravirtojen riskianalyysin pohjalta että suoraan tullitoimipaikoilla. Lisäksi Tulli avustaa EU:n pakotelistoilla olevien henkilöiden ja toimijoiden omaisuuden kartoittamisessa ja paikallistamisessa. Pakotteet ovat aiheuttaneet Tullille merkittävästi lisätyötä.

Raskas maantieliikenne hiljeni itärajalta vuonna 2022 viikosta riippuen jopa 65–90 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Suomen ja Venäjän välinen lento-, laiva- ja junaliikenne on myös vähentynyt merkittävästi. Loppuvuonna 2022 itärajan henkilöliikennemäärä oli yli 80 prosenttia alhaisempi kuin vastaavana ajankohtana koronapandemiaa edeltäneinä vuosina. Vaikka liikenne itärajalta on vähentynyt voimakkaasti, valvonta on ollut työllistävää. Suurin tarkastuspaine on kohdistunut Vaalimaan ja Kotkan tullitoimipaikoille.

Venäjän vastaiset pakotteet ja niiden kiertämiseen liittyvät rikosepäilyt ovat laajuudessaan uusi ilmiö. Vuonna 2022 pakotevalvonnassa nousi tullilmoitusten kautta käsittelyyn noin 20 000 Suomen ja Venäjän välistä tavarankuljetusta, joista yli tuhanteen tehtiin kohdennettu tarkastus. Säännöstelyrikosten määrä on kasvanut huomattavasti – Tulli kirjasi vuonna 2022 pakotteiden vastaiseen toimintaan liittyen yhteensä 306 säännöstelyrikosta eri tekemuodoissa. Aiempina vuosina Tullissa on ollut tutkittavana vain yksittäisiä säännöstelyrikostapauksia.

Tullin pakotevalvonnan painopiste on ollut kaupallisessa liikenteessä. Pakotteiden alaisissa kuljetuksissa on ollut muun muassa elektroniikkaa, kuten tietokoneita, matkapuhelimia ja kovalevyjä, merenkulkuun liittyviä tarvikkeita, droneja, veneitä sekä laitteiden varaosia. Osa pakotevalvontaan kuuluvista tavaroista on niin sanottuja kaksikäyttötuotteita eli tuotteita, joita voidaan käyttää sekä siviili- että sotilastarkoituksiin. Matkustajaliikenteen valvonnassa on havaittu muun muassa ylellisyystuotteita, käteistä rahaa ja alkoholia.

Pakotteita on yritetty kiertää monin eri tavoin. Pakotelistatut toimijat pyrkivät häivyttämään päätösvalta- ja omistajuustietoja monimutkaisin ja monikansallisin järjestelyin. Yritykset ja yksityishenkilöt salaavat yhteyksiään Venäjälle. Yksityishenkilöt vievät kiellettyjä tavaroita Venäjälle ajoneuvoihin kätkeänsä. Isompia erä yritetään salakuljettaa väärillä nimikkeillä, virheellisillä tullauspapereilla tai väärennetyillä alkuperädistuksilla. Tullimenettelyitä käytetään hyväksi peittelytarkoituksessa. Pakotteita kierretään myös viemällä tavaroita Venäjälle sille ystävällismielisten valtioiden kautta. Myös sallittua kauttakuljetusta Venäjän läpi hyödynnetään tullaamalla tavarat esimerkiksi Kazakstaniin, vaikka ne todellisuudessa jäävät Venäjälle.

Europolin mukaan rikollisryhmien toimintamallit ja toimialueet muuttuvat sodan myötä.

Tietoverkko- ja salakuljetusrikollisuuden sekä laittomien aseiden kaupan ennakoidaan lisääntyvän. Myös Suomeen voi päätyä konfliktialueelta laittomia tuotteita ja aseistusta.

## **Tullirikosten määrä ja rikostorjunnan vaikuttavuus kasvoivat**

Koronapandemiaan liittyneiden matkustajaliikenteen rajoitusten poistuminen ja Ukrainan sodan takia laajentunut pakotevalvonta ovat vaikuttaneet Tullin rikostorjunnan kokonaistilanteeseen. Vuonna 2022 Tullin tietoon tuli kaikkiaan 6 482 rikosasiaa, mikä on yli tuhat rikosta edellisvuotta enemmän. Etenkin säännöstelyrikosten sekä lääke- ja salakuljetusrikosten määrät ovat kasvaneet.

Tullin rikostorjunnan vaikuttavuuden tulos oli vuonna 2022 selvästi korkein viiteen vuoteen, yhteensä 106 miljoonaa euroa. Tästä suurin osa, 71 miljoonaa euroa, muodostui takaisin saadusta rikoshyödystä. Hyvä tulos kertoo Tullin toiminnan onnistuneesta kohdentamisesta.

Tulli takavarikoi vuonna 2022 aseita edellisvuosia vähemmän, 304 kappaletta. Aseista valtaosa oli kaasuseita. Kaasulla toimivat aseet ovat suosittuja, koska ne eivät vaadi lupaa ja ovat helposti muunnettavissa ampuma-aseiksi. Tuliaseita takavarikoitiin 20 kappaletta. Tullin tutkimissa tapauksissa löydettiin myös ilma-aseita ja 3D-tulostettuja aseita. Ampuma-aserikoksia todettiin yhteensä 161 tapausta, mikä on hieman viime vuotta enemmän.

## **Törkeitä huumausainerikoksia edellisvuotta enemmän**

Tullin tutkimien huumausainerikosten määrä pysyi vuonna 2022 edellisvuosien tasolla. Tulli paljasti yhteensä 1 389 huumausainerikosta, joista 291 oli törkeitä. Törkeitä huumausainerikoksia

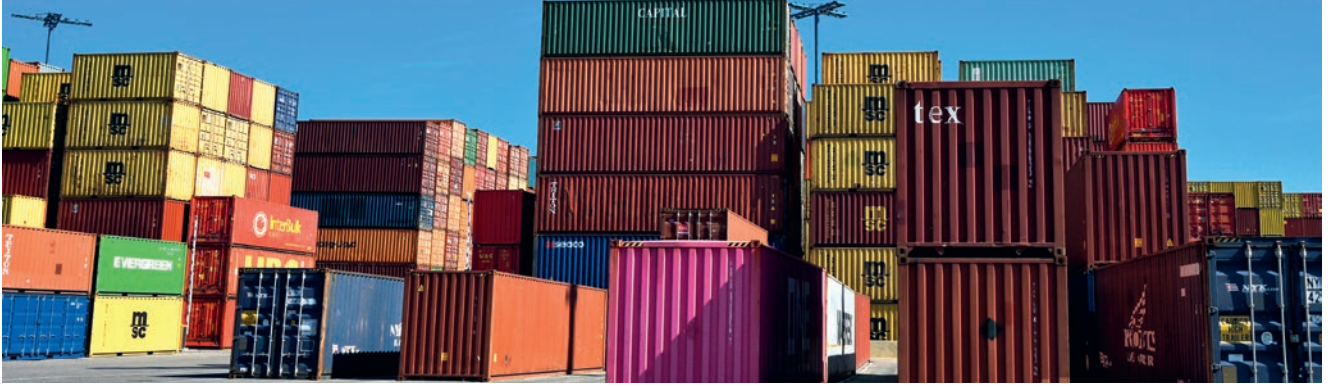
oli hieman enemmän kuin edellisena vuonna, ja törkeän tekemuodon raja ylittyi erityisesti amfetamiini-, kokaiini- ja marihuanatakavarikoissa. Perusmuotoisten huumausainerikosten määrä laski edellisvuoteen verrattuna. Niitä paljastuu pääosin postiliikenteestä.

Koronarajoitusten poistuminen on lisännyt salakuljetustapausten määrää matkustajaliikenteessä. Tulli on myös paljastanut huumausaineiden salakuljetuksessa useita uusia ilmiöitä. Edelleen huumausaineita salakuljetetaan Suomeen varsinkin posti- ja pikakuriiriliikenteessä, ja aineiden määrät ylittävät usein törkeän tekemuodon rajan. Rikollisryhmät ovat hyödyntäneet myös raskasta tavaraliikennettä. Huumeita salakuljetetaan Suomeen erityisesti laiva- ja lentoliikenteessä Baltiasta ja läntisestä Euroopasta. Aineita tuodaan maahan myös Ruotsin kautta varsinkin pohjoisen maarajan yli.

Ulkomaan kansalaisten rooli törkeissä huumausainerikoksissa on kasvanut. Suomeen on saapunut ulkomaalaisia henkilöitä muun muassa vastaanottamaan ja välittämään huumausaineita eteenpäin. Ulkomaalaisten epäiltyjen osuus törkeissä huumausainerikoksissa oli vuonna 2022 noin 43 prosenttia. Tullin tutkimissa huumausainerikoksissa alkaa myös näkyä pääkaupunkiseudun katujengien toiminta. Tulli on pysäyttänyt ulkomailta tilattuja huumelähetyksiä, jotka ovat olleet tulossa maahanmuuttajataustaisille katujengeille.

Pimeän verkon huumausainekauppa on ollut murroksessa sen jälkeen, kun sekä viranomaiset että sivustojen ylläpitäjät ovat sulkeneet useita suosittuja kauppapaikkoja. Suomen huumausainemarkkinat ovat olleet aiempaa enemmän kansainvälisten kauppapaikkojen varassa. Vuonna 2022 kauppasivustoilla ja keskustelufoorumilla vaikuttaisi olleen runsaasti häiriöitä, mikä on vaikeuttanut kaupankäyntiä. Huumausaineiden kauppa näyttää siirtyneen yhä enemmän pikaviestimiin ja >





alueellisiin myyntiryhmiin. Tor-verkon rinnalla on alettu myös hyödyntää aiempaa enemmän muita anonyymejä verkkoja.

### **Huumausaineiden takavarikkomäärä kaksinkertaistui**

Vuonna 2022 Tulli takavarikoi huumausaineita yhteensä 1 382 kiloa. Lähes kaksinkertainen luku edellisvuoteen verrattuna selittyy sillä, että khatia on pandemian jälkeen alettu jälleen takavarikoida runsaasti lentomatkestajilta. Matkatavaroista on löytynyt kymmenien kilojen erinä tuoretta khatia. Vuonna 2022 khatia takavarikoitiin 650 kiloa edellisvuotta enemmän, yhteensä 926 kiloa.

Myös hasiksen takavarikkomäärä kasvoi. Hasista on jälleen tullut Suomeen sekä matkustajien mukana että posti- ja pikarahtilähetysinä. Yhteensä hasista saatiin takavarikkoon 12 kiloa. Marihuanaa takavarikoitiin ennätysmäärä kymmeneen vuoteen, 318 kiloa. Marihuanaa tuodaan Suomeen pikarahtilähetysinä kaupallisen tavaraliikenteen mukana sekä matkustajaliikenteessä. Marihuunan lähtömaa on usein Espanja, josta rikollisorganisaatiot johtavat salakuljetustoimintaa muualle Eurooppaan.

Amfetamiinia takavarikoitiin vuonna 2022 samoin edellisvuosia enemmän, 86 kiloa. Puolet kokonaismäärästä muodostui keväällä tehdystä 43 kilon takavarikosta. Takavarikoitu amfetamiini oli valmistettu amfetamiiniemäksestä, jota salakuljetettiin Suomeen viinipulloissa. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen jättevesitutkimusten mukaan amfetamiinia käytetään edelleen laajasti koko maassa, mutta käyttömäärät ovat laskeneet vuosien 2020–2021 huippuluvuista. Amfetamiini tulee Suomeen usein Hollannista tai Saksasta. Metamfetamiinin osuus Suomen huumausainemarkkinoilla on tällä hetkellä melko pieni. Vuonna 2022 Tulli takavarikoi 0,2 kiloa metamfetamiinia.

Ekstaasia takavarikoitiin edellisvuotta pienempi määrä, yhteensä 40 350 tablettia. Määrä koostui pääosin muutamassa yksittäisessä tapauksessa tehdyistä takavarikoista. Salakuljetus-

tapauksista suurin oli 9 000 tabletin takavarikko, joka paljastui poikkeuksellisesti lentomatkestajaliikenteessä. Jättevesitutkimusten mukaan ekstaasia käytetään koko maassa, mutta sen käyttö on vähentynyt useissa kaupungeissa.

Tulli takavarikoi vuonna 2022 myös kokaiinia edellisvuotta vähemmän, yhteensä noin viisi kiloa. Jättevesitutkimusten mukaan kokaiinin käyttö on noussut ennätystasolle etenkin pääkaupunkiseudulla ja ylittänyt viikonloppuisin jopa amfetamiinin määrän. Kokaiinia salakuljetetaan Suomeen rekoissa ja lentomatkestajien mukana. Kokaiinin saatavuus on kasvanut Euroopassa. Erityisesti kokaiinin salakuljetus merikonteissa Euroopan suurten valtamerisatamien kautta on lisääntynyt. Suomeen on päätynyt kokaiinieriä joko tarkoituksella tai vahingossa, esimerkiksi jos lastin vastaanottaminen Euroopan pääsatamassa on epäonnistunut. Suomea on käytetty myös kokaiinin kauttakulkumaana.

Muista huumausaineista LSD:tä takavarikoitiin edellisvuotta selvästi vähemmän, 3 330 käyttöyksikköä. Myös heroinitakavarikot ovat olleet viime vuosina pieniä. Vuonna 2022 heroiniä jäi Tullin takavarikkoon vain kaksi grammaa.

Huumelääkkeitä takavarikoitiin vuonna 2022 edellisvuoden tapaan ennätysmäärä, yhteensä 503 610 kappaletta. Kokonaismäärää nosti huomattavasti yksittäinen tapaus, jossa raskaasta tavaraliikenteestä takavarikoitiin noin 400 000 bentsodiatsepiinitablettia. Huumelääkkeitä tuli maahan runsaasti myös postilähetysinä ja jonkin verran matkustajaliikenteessä. Buprenorfiinivalmiste Subutexin takavarikkomäärä oli alhainen, sitä saatiin takavarikkoon 4 120 tablettia.

Kuluttajamarkkinoilla kiellettyä GBL:ää takavarikoitiin yli puolet edellisvuotta enemmän, yhteensä 390 litraa. Uusia psykoaktiivisia aineita löydettiin Tullilaboratorion tilastojen mukaan hieman yli neljä kiloa. Näistä suosituin näyttää olevan alpha-PHP, jota havaittiin noin kilo. Jättevesitutkimusten mukaan muuntohuumeiden käytön alueelliset ja ajalliset vaihtelut ovat selvästi perinteisempiä huumausaineita suurempia.

Muuntohuumeiden säännöllinen ongelmakäyttö keskittyy pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueille.

## Dopingrikoksia eniten viiteen vuoteen

Dopingrikosten määrä kasvaa edelleen. Tulli paljasti vuonna 2022 eniten dopingrikoksia viiteen vuoteen, yhteensä 292 kappaletta. Sekä perusmuotoisten että törkeiden dopingrikosten määrät kasvoivat edellisvuodesta. Törkeitä dopingrikoksia kirjattiin 24 kappaletta. Takavarikoitujen dopingaineiden määrä jäi kuitenkin edellisvuosien tapaan pieneksi ja oli 24 870 tablettia tai ampullia. Yleisimmät takavarikoidut aineet olivat anaboliset steroidit, testosteroni ja dehydroepiandrosteroni (DHEA).

Tullin kirjaamien lääkerikosten ja -rikkomusten kokonaismäärä oli 1 330, mikä oli reilusti edellisvuotta enemmän. Lääkkeitä takavarikoitiin kuitenkin edellistä vuotta huomattavasti vähemmän, 355 960 kappaletta. Vuonna 2022 yleisimmät takavarikoidut lääkkeet olivat nikotiiniannospussit, erilaiset tulehduskipulääkkeet, erektiolääkkeet ja ivermektini, jonka väitetään auttavan koronaviruksen oireisiin. Varoituksista huolimatta suomalaiset kuluttajat tilaavat lääkkeitä netistä, vaikka valmisteiden vaikuttavat aineet saattavat olla vääriä tai jopa terveydelle vaarallisia.

Valtaosa lääke- ja dopingaineisiin liittyvistä yksittäisistä rikoksista ja rikkomuksista paljastetaan posti- ja kuriiriliikenteestä, lähinnä Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkomaanpostista. Laiva- ja lentoliikenteessä tulee ilmi yksittäisiä tapauksia. Suurimmat takavarikot tehdään yleensä rikostapausten tutkinnan yhteydessä.

## Säännöstelyrikokset kasvattivat talousrikosten määrää

Koronapandemian puhjettua Tullin tutkimien talousrikosten määrä on vähentynyt lähes kaikkien rikosnimikkeiden kohdalla. Myös haltuun saadun omaisuuden määrä talousrikosasioissa on laskenut matalaksi. Vuonna 2022 Tulli kirjasi yhteensä 134 uutta talousrikosilmoitusta, ja päätökseen saatiin 90 talousrikosasian tutkinta. Uusien ja avointen talousrikostutkintojen määräinen nousu johtuu siitä, että säännöstelyrikokset ovat lisääntyneet merkittävästi Venäjän vastaisten pakotteiden vuoksi.

Talousrikoksiksi luokiteltuihin törkeisiin veropetoksiin sisältyi savukkeiden, alkoholin ja nuuskan laitonta maahantuontia sekä tapauksia, jotka liittyvät valmiste- ja arvonlisäveroihin sekä tullivarastointiin. Immateriaali-, luonnonsuojelu-, väärennys- ja tulliselvitysrikosten määrät ovat pysyneet vähäisinä. Lisäksi Tulli on tutkinut muun

muassa marjoihin, mausteisiin ja lihatuotteisiin liittyviä elintarvikepetoksia.

Tullin tutkimien veropetosten määrä kasvoi hieman edellisvuodesta. Vuonna 2022 Tulli kirjasi yhteensä 582 veropetosta. Tekemuodoltaan törkeitä näistä oli 122 kappaletta. Suurin osa Tullin viime vuosina tutkimista veropetoksista on ollut nuuskan salakuljetusta ja laitonta kauppaa. Ennen koronapandemiaa savukkeita, nuuskaa ja alkoholijuomia salakuljetettiin etenkin henkilöliikenteessä, mutta nykyään tapauksia tulee enemmän ilmi posti- ja pikarahtiliikenteessä sekä kaupallisessa tavaraliikenteessä.

Vuonna 2022 nuuskatapauksia kirjattiin edellisvuotta selvästi vähemmän, noin 165 kappaletta. Nuuskaa saatiin takavarikkoon 4 460 kiloa, mikä on 15 gramman nuuskapurkkeina laskettuna noin 297 330 kappaletta. Takavarikkomäärä oli puolet edellisvuotta pienempi. Samaan aikaan nikotiiniannospussien käyttö on yleistynyt Suomessa. Nuuskaa tuotiin Suomeen pääosin Ruotsista matkustajien mukana sekä postitse.

Savukkeita takavarikoitiin ja otettiin haltuun rikosasioiden yhteydessä edellisvuotta enemmän, noin 1,2 miljoonaa kappaletta. Savukkeita löydettiin Virossa Suomeen saapuvista postilähetystyksistä ja rahtikuljetuksista sekä pieninä erinä piilotettuna Venäjältä ja Virossa saapuviin rekkoihin ja henkilöautoihin. Venäjälle asetettujen pakotteiden myötä ajoneuvo- ja henkilöliikenne Suomen ja Venäjän välillä on vähentynyt merkittävästi, mikä vaikuttaa salakuljetustapausten määrään.

Koronapandemian jälkeen matkustajaliikenne on normalisoitunut, mikä on vaikuttanut alkoholin maahantuontiin. Vuonna 2022 Tulli kirjasi 69 alkoholirikosta. Alkoholia takavarikoitiin edellisvuosia selkeästi enemmän, yhteensä 21 800 litraa. Matkustajaliikenteestä veroharkintaan siirrettiin 77 juomaerää, jotka sisälsivät yhteensä 37 630 litraa alkoholia.

Alkoholin tilaaminen verkkokaupoista lisääntyi korona-aikana. Kaupallisesta liikenteestä ohjattiin vuoden 2022 tammi-lokakuun aikana veroharkintaan 384 alkoholilähetystä, joissa oli yhteensä 3,5 miljoonaa litraa alkoholia. Tulli ja Verohallinto käynnistivät marraskuussa yhteistyöprojektin, jolla tehostetaan alkoholin verkkokaupan verovälvontaa. Loppuvuoden aikana Tulli pidätti ja varastoi Verohallinnon jatkoselvityksiä varten 81 540 litraa verkkokaupoista tilattuja alkoholijuomia, joista ei ollut annettu valmisteverotuslain mukaista ennakoilmoitusta ja vakuutta.

# Alkoholin verkkokaupan tehostettu verovalvonta

Valtiovarainministeriö käynnisti keväällä 2022 projektin, jonka tavoitteena on tehostaa alkoholin verkkokaupan verovalvontaa. Projektin suunnittelussa olivat mukana Verohallinto ja Tulli, jotka myös vastaavat sen täytäntöönpanosta. Tehovalvonnalla yritetään ehkäistä sitä, että Suomessa oleville tilaajille päätyy EU:n jäsenmaiden verkkokaupoista alkoholia, josta ei ole maksettu lakisääteisiä valmisteveroja ja juomapakkausveroja Suomeen.

Alkoholin tilaaminen verkkokaupoista lisääntyi erityisesti korona-aikana. Vain harvasta verkkokaupasta tilatusta alkoholilähetyksestä maksetaan asianmukaisesti verot Suomeen. Verovajeen arvioidaan olevan vuosittain jopa 80–100 miljoonaa euroa.

## Lisärahoitusta Tullille ja Verohallinnolle

Tullille ja Verohallinnolle on myönnetty valvontaprojektin menoihin lisärahoitusta, jonka avulla Tulli on rekrytoinut valvontaan lisäresursseja sekä hankkinut säilytystilaa alkoholille. Valvonta aloitettiin marraskuussa 2022, ja sen on tarkoitus jatkua vuoden 2023 loppuun.

Tehovalvonnan kahden ensimmäisen kuukauden aikana Tulli on riskianalyysin perusteella tarkastanut maahan saapuvia kuljetuksia, joissa on ollut verkkokaupoista ostettuja alkoholijuomia. Tulli on pidättänyt Verohallinnon jatkoselvityksiä

varten alkoholilähetykset, joista ei ole annettu valmisteverotuslain mukaista ennakoilmoitusta ja vakuutta. Kaikkiaan Tulli on pidättänyt ja varastoinut marras-joulukuussa 81 544 litraa verkkokaupoista tilattua alkoholia.

## Verovastuun selvittäminen

Verohallinto on todennut osan pidätetyistä lähetyksistä etämyynniksi, jossa vastuu veroista kuuluu myyjälle. Näistä lähetyksistä Verohallinto on tehnyt haltuunottopäätöksen. Juomien haltuunoton tarkoituksena on varmistaa, että myyjä maksaa verot Suomeen. Jos veroja ei makseta puolen vuoden kuluessa, Tullilla on oikeus hävittää tuotteet.

Etäostotapauksissa, joissa vastuu alkoholitalauksen veroista on ostajalla, tilausta ei varastoida odottamaan verojen maksua, vaan tilaus kulkee selvitysten jälkeen Tullista asiakkaalle. Jos yksityishenkilö ei ole tehnyt ennakoilmoitusta ja maksanut vakuutta alkoholitalauksestaan, Verohallinto lähettää hänelle verotuspäätöksen. Etäostojen yhteydessä myös tuotteen kuljettamiseen osallistunut yhtiö voi tietyissä tapauksissa olla vastuussa verojen maksamisesta.

Sen jälkeen kun tehostettu valvonta marraskuussa aloitettiin, verkkokaupasta tilatut alkoholilähetykset ovat vähentyneet.





# Tulli ja Euroopan syyttäjävirsto tutkivat törkeää veropetosta kosmetiikan tuonnissa

Tullin tutkimus kosmetiikan maahantuontiin liittyvä törkeä veropetos siirtyi tammikuussa 2023 syyteharkintaan. Koska tapaus koskee Euroopan komission asettamia lisätulleja ja epäilty vahinko kohdistui Euroopan unionin varoihin, esitutkinta suoritettiin yhteistyössä Euroopan syyttäjävirston (EPPO) kanssa. Tämä oli Tullin ensimmäinen esitutkinta, jossa syyttäjänä toimi valtuutettu Euroopan syyttäjä.

## Kosmetiikkatuotteita tuotiin väärillä tullinimikkeillä

Komissio on asettanut tietyille Yhdysvalloista Euroopan unioniin tuotaville tavaroille 25 prosentin lisätullin. Esitutkinnan perusteella on syytä epäillä, että suomalainen yritys oli tahallisesti ilmoittanut maahantuomiaan kosmetiikkatuotteita väärillä tullinimikkeillä lisätullien välttämiseksi. Yrityksen epäillään saaneen näin yli puolen miljoonan euron hyödyn.

Esitutkintaa tehtiin vuosina 2018–2019. Sen aikana Tulli teki useita koti- ja paikanetsintöjä Suomessa. Veropetoksesta epäiltynä on yrityksen vastuuhenkilö. Vältettyjen lisätullien lisäksi yritys on määrätty maksamaan maahantuomistaan

tuotteista tullinkorotusta. Yrityksen välttämien verojen määrä korotuksineen ja korkoineen on yhteensä yli 720 000 euroa.

## EPPO – uusi yhteistyötaho Tullille

Luxemburgissa toimiva Euroopan syyttäjävirsto aloitti toimintansa 1. kesäkuuta 2021. EPPO:n tehtävänä on tutkia EU:n taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, kuten tulleihin liittyviä veropetoksia, sekä asettaa niiden tekijät syytteeseen ja tuomittaviksi EU:n jäsenmaissa. Tähän mennessä 22 EU-maata on sopinut tiiviimmästä yhteistyöstä EPPO:n kanssa EU:n budjetin suojaamiseksi petoksilta.

Tullirikosten kansainvälisestä luonteesta johtuen Tullin talousrikostutkinnassa on tällä hetkellä käynnissä useita esitutkintoja, joissa syyttäjänä toimii Euroopan syyttäjä. Kokemukset yhteistyöstä EPPO-syyttäjien kanssa ovat olleet erittäin positiivisia, ja yhteistyön odotetaan kehittyvän myös tulevana vuosina.

## Kansainvälinen jätesiiroto ympäristöririkoksena

Tullin talousrikostutkintayksikkö tutki keväällä 2022 kansainväliseen jätesiirotoon liittyvää tapausta, jossa yhdyskuntajätteestä eroteltua metallijätettä oli viety Suomesta ulkomaille yhteensä 1 678,7 tonnia. Rikosepäily heräsi normaalin tullivalvonnan yhteydessä. Tapausta tutkittiin ympäristöririkoksena, koska toiminnan todettiin aiheuttavan vaaraa ympäristön tilalle.

Esitutkinnan kohteena oli suomalainen yritys, jonka pääasiallinen toimiala on teiden ja moottoriteiden rakentaminen. Yrityksellä on sisäinen kiertotalouteen erikoistunut yksikkö. Yrityksen

kansainväliset jätekuljetukset ovat pääosin olleet kuona-aineksen käsittelyä ja metallien vientiä Suomesta Saksaan, Hollantiin ja Tanskaan sekä polttokelpoisen jätteen vientiä Viroon.

Esitutkinnassa selvisi, että yritys oli vienyt jätettä Hollantiin, Saksaan ja Tanskaan yksittäisinä erinä vuosina 2019 ja 2020. Ainoastaan yhdelle, tanskalaiselle jätteenkäsittelylaitokselle toimitetulle jäte-erälle oli haettu Suomen ympäristökeskuksen myöntämä vientilupa ja asetettu asianmukaiset vakuudet.





### **Vihreän jätteen kriteerit eivät täyttyneet – luvat puuttuivat**

Yrityksen oman tulkinnan mukaan jätteet oli viety niin sanottuna vihreänä jätteenä, vaikka ne eivät täyttäneet EU:n asettamia vihreän jätteen vaatimuksia. Vihreällä jätteellä tarkoitetaan hyödynnettäväksi tai kierrätettäväksi menevää vaarantonta, yhtä laatua olevaa jätettä, josta ei arvioida olevan vaaraa ympäristölle. Vihreiksi jätteiksi on luokiteltu esimerkiksi metalliromu, jättepaperi ja käsittelemättömän puun jäte. Niitä saa yleensä siirtää EU:n tai OECD:n jäsenmaasta toiseen ilman erillistä ilmoitusmenettelyä, sillä niiden siirrosta ei todennäköisesti aiheudu riskiä ympäristölle. Vihreästä jätteestä säännellään tarkemmin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006 jätteiden siirrosta.

Tutkittu jäte oli peräisin yrityksen omalta kuonankäsittelylaitokselta, joka sijaitsee Etelä-Suomessa. Jäte oli yhdyskuntajätteen poltosta syntyneestä pohjakuonasta eroteltua metallijätettä. Pohjakuonalla tarkoitetaan jätteenpolttolaitoksen arinalle sekajätteen polton jälkeen jäävää materiaalia, joka on sekoitus muun muassa

lasia, metalleja, kiviainesta, betonia, tuhkaa sekä sulamistuotteita. Tästä materiaalista yritys oli erotellut vielä metallit erikseen, jolloin jätteen Euroopan jäteluokituksen mukainen jätenimike oli yhtiön mukaan "19 12 03 — jätteen käsittelytoimissa muodostunut ei-rautametalli".

### **SYKE mukana tutkinnassa**

Tulli pyysi osana esitutkintaa asiantuntijalausunnan Suomen ympäristökeskukselta (SYKE). Lausunnon mukaan neljästä eri raekoosta koostuvan jäteseoksen metallipitoisuus oli liian alhainen, jotta jätettä voitaisiin viedä vihreänä jätteenä Suomesta ulkomaille. Tämän perusteella Suomen ympäristökeskus katsoi jätteen vaativan jättesiirtoluvan. Tällaista lupaa jättekuljetuksella ei kuitenkaan ollut.

Rikosasiaa tutkittiin ympäristörikkomuksena, koska toiminta on SYKEN mukaan voinut vaarantaa ympäristön tilaa ja näin loukannut yleistä etua. Ympäristörikkomuksesta voidaan tuomita sakkoo tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

# Vientivalvonnasta tullut entistä näkyvämpi osa Tullin työtä

Tullin toimintaympäristössä tapahtuneiden, paikoin suhteellisen nopeidenkin muutosten myötä vientivalvonnasta on tullut yhä tärkeämpi osa Tullin työtä. 2000-luvun aikana koetut maailmanpolitiikan suhdannevaihtelut ovat olleet luonteeltaan sellaisia, että niillä on ollut välittömiä tai vähintäänkin välillisiä vaikutuksia Tullin operatiiviseen toimintaan.

**Tehokkaalla vientivalvonnalla Tulli varmistaa omalta osaltaan, että Euroopan unionin yhteiset ulko- ja turvallisuuspoliittiset toimenpiteet ovat vaikuttavia ja että niille asetetut tavoitteet saavutetaan täysimääräisesti.**

Perinteisesti Tullin perustehtäväksi on mielletty maahan saapuvan tavaraliikenteen valvonta. Tämä on kuitenkin vain osa totuutta. Myös maasta lähtevän tavaraliikenteen vientivalvonta on ollut osa Tullin perustyötä jo pitkään. Vientivalvonta on nyt entistä tärkeämpää osana Euroopan unionin Venäjän vastaisten pakotteiden tehokasta toimeenpanoa. Näitä pakotteita on ollut voimassa jo vuodesta 2014 alkaen, kun Krim liitettiin laittomasti Venäjään. Edelleen vuoden 2022 kuluessa pakotteita on tullut vaihteittain paljon lisää Venäjän jatkaessa hyökkäystä Ukrainaan.

Tässä yhteydessä vientivalvonnalla tarkoitetaan laajasti kaikkien strategisten tuotteiden viennin valvontaa. Strategisia tuotteita ovat kaikki puolustustarvikkeet sekä niin sanotut kaksikäyttötuotteet, jotka nimensä mukaisesti soveltuvat sekä siviilikäyttöön että sotilaallisiin tarkoituksiin tai käytettäväksi esimerkiksi joukkotuhousoseiden kehitystyössä.

Tehokkaalla vientivalvonnalla Tulli varmistaa omalta osaltaan, että Euroopan unionin yhteiset ulko- ja turvallisuuspoliittiset toimenpiteet ovat vaikuttavia ja että niille asetetut tavoitteet saavutetaan täysimääräisesti.

## Rikolliset hyödyntävät laillisen liiketoiminnan rakenteita

Globaalit toimitusketjut, tehokkaat logistiset ratkaisut sekä monipuoliset hankintakanavat muodostavat kansainväliseen tavarakauppaan liittyvälle lailliselle liiketoiminnalle erinomaiset edellytykset ja takaavat kansainvälisen tavaraliikenteen sujuvan kulun. Valitettavasti näitä laillisen liiketoiminnan rakenteita pyrkivät hyödyntämään myös laitonta kauppaa harjoittavat toimijat. Tähän joukkoon kuuluvat myös pakotteiden kiertämiseen tähtäävät rikolliset toimijat.

## Keskeinen osa tehokasta vientivalvontaa on kattava viranomaisyhteistyö.

## Tiedonvaihtoa ja yhteistyötä laittoman kaupan torjumiseksi

Tulli estää ja paljastaa laitonta tavarakauppaa tiedustelun ja analyysin avulla kohdennetulla monipuolisella valvonnalla. Keskeinen osa tehokasta vientivalvontaa on kattava viranomaisyhteistyö. Tulli tekee aktiivista tiedonhankintaa ja analyysia tiiviissä yhteistyössä sekä kansallisten että kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Nopea ja oikea-aikainen tiedonvaihto takaa yhtenäisen ja ehyen tilannekuvan, toiminnan laaja-alaisen vaikuttavuuden sekä sen, etteivät rikolliset kykene välttämään viranomaistoimia siirtämällä toimintaansa maasta toiseen.

Tulli on tehostanut vientivalvontaan liittyvää tiedustelu- ja analyysitoimintaansa ja panostaa jatkossakin siinä hyödynnettävien rikostorjunnallisten menetelmien ja toimintatapojen kehittämiseen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

# Tullilaboratorion tutkimuksia rikosepäilyjen selvittämiseksi ja tuotteiden turvallisuuden varmistamiseksi

Tullilaboratorio suojaa tutkimuksillaan kuluttajia ja ympäristöä. Tutkimukset tukevat myös Tullin muita tehtäviä, kuten rikostutkintaa, valvontaa sekä tullaus- ja tarkastustoimintaa. Lisäksi tutkimuksilla palvellaan muita viranomaisia.

Vuonna 2022 Tullilaboratorio tutki yli 11 500 näytettä. Näistä noin puolet liittyi tullirikosepäilyihin. Neljäsosassa tutkittiin elintarvikkeiden turvallisuutta ja reilussa kymmenessä prosentissa kulutustavaroiden turvallisuutta. Noin kuusi prosenttia näytteistä liittyi muiden viranomaisten tekemään valvontaan.

## Posti- ja rahtilähettykset työllistävät

Vuonna 2022 tullirikosepäilyihin liittyviä tutkimuksia tehtiin yli 5 800 näytteestä. Valtaosa näytteistä oli peräisin nettitilauksiin liittyvistä posti- ja rahtilähettyksistä. Laboratoriotutkimuksissa suurin osa näytteistä sisälsi huumausaineita tai kuluttajamarkkinoilta kiellettyä psykoaktiivista ainetta, kuten alfa-PHIP:tä, MDPHP:ta tai 4-kloori-alfa-PVP:tä.

## Vajaa 17 000 tutkimusta tuotteiden turvallisuuden valvomiseksi

Tuotteiden turvallisuuteen ja määräystenmukaisuuteen liittyviä tutkimuksia tehtiin yli 3 000 elintarvikkeesta ja yli 1 500 kulutustavarasta. Näytteistä tehtiin yhteensä vajaat 17 000 tutkimusta.

Näytteistä tutkitaan kunkin tuotteen turvallisuuden tai vaatimustenmukaisuuden kannalta oleelliset seikat. Vuonna 2022 elintarvikkeista tutkittiin erityisesti haitallisten mikrobien esiintymistä sekä torjunta-aineiden ja homemyrkkujen pitoisuuksia. Lisäksi tehtiin paljon elintarvikemääräyksiin perustuvia tarkastuksia. Haitallisista mikrobeista eniten löydettiin *Bacillus cereus* -bakteeria, jota oli mausteissa ja yrteissä. Torjunta-aineiden löydöksiä oli eniten fermentoidussa teessä ja pitkäjyväisessä riisissä. Homemyrkkyjä esiintyi muun muassa kauran jyvissä ja muskottipähkinöissä. Elintarvikemääräyksiin perustuviissa tarkastuksissa puutteita huomattiin eniten erilaisten mehujen ja makeisten pakkausmerkinnöissä.

Kulutustavaroista tutkittiin eniten lelujen ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuutta. Lelujen valvontaa kohdennettiin riskinarvioinnin

perusteella erityisesti vauvoille ja alle kolmevuotiaalle lapsille tarkoitettuihin leluihin, sillä tuotteiden tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja riittävän kestäviä. Leluille tehtiin varsinkin mekaanista ja fysikaalista testausta sekä raskasmetalli- ja pehmitinaineanalyysyjä. Suurimpia puutteita turvallisuudessa olivat pienten osien irtoaminen sekä virheelliset tai puutteelliset merkinnät. Elintarvikkeiden kontaktimateriaaleista tutkittiin muun muassa alkuaineiden ja orgaanisten yhdisteiden siirtymien määriä. Metallisista kontaktimateriaaleista havaittiin vapautuvan alkuaineita, kuten nikkeliä ja lyijyä.

## Salmonellakannan jäljitys onnistui

Haitalliset mikrobit pilaavat elintarvikkeita ja aiheuttavat ruokamyrkytyksiä. Tullin elintarvikevalvonnan vuoden 2022 yksi erityinen saavutus oli se, että joulukuussa Tullilaboratorio löysi ensimmäisenä haitallisen salmonellabakteerikannan, jota esiintyi jalostetuissa elintarvikkeissa.

Tieto salmonellaepidemiasta tuli jo kesällä Ruokavirastolta, ja tarkemmat tiedot EU:n sisämarkkinoilla olevista tuotteista saatiin syksyllä. Tämän jälkeen Tullilaboratorio pystyi kohdistamaan näytteenoton oikeanlaisiin tuotteisiin ja salmonellakanta pystyttiin todentamaan. Epidemiaselvityksissä viranomaisten yhteistyö ja tiedonvaihto onkin tärkeää, jotta valvonta saadaan kohdennettua oikein.

# Eläinrehun maahantuonnissa koronariski

Eläintautiriskien hallitsemiseksi EU:ssa on laadittu lainsäädäntöä eläinperäisistä sivutuotteista. Lainsäädäntö säätelee, millä ehdoilla eläinperäisiä sivutuotteita saa lähettää toiseen jäsenvaltioon, käyttää erilaisiin tarkoituksiin ja miten ne pitää hävittää.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonnassa Suomen vastuuviranomainen on Ruokavirasto, joka kuuluu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan. Ruokaviraston tehtävänä on muun muassa edistää, valvoa ja tutkia eläinten terveyttä. Yksi viraston tehtävistä on eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonta ja valvonnan ohjaus.

Myös aluehallintovirastot ja kunnaneläinlääkärit valvovat eläinperäisten sivutuotteiden sisämarkkinakauppaa, mutta Ruokavirasto vastaa tuontilupien myöntämisestä. Ruokavirasto arvioi tapausittain tuontilupien myöntämisedellytykset, eli mitä sivutuotetta tuodaan ja mihin tarkoitukseen sekä mikä lähettävän maan eläintautitilanne on. Esimerkiksi turkistaloudessa käytetään laajasti eläinperäisiä sivutuotteita rehun raaka-aineina. Jos Ruokavirasto valvonnan aikana epäilee, että sivutuotteita on tuotu Suomeen vastoin lainsäädäntöä, se tekee yleensä tutkintapyynnön esitutkintaviranomaiselle eli Tullille tai poliisille.

## Harvinainen rikosepäily päättyi Suomen tullin esitutkintaan

Tullin rikostutkinnan Vaasan tutkintaryhmä sai marraskuussa 2021 Ruokavirastolta tutkintapyynnön epäilystä eläinperäisten sivutuotteiden laittomasta maahantuonnista. Tapauksessa Tanskasta oli vuoden 2021 aikana tuotu 45 rekkakuormallista eli yhteensä 1,3 miljoonaa kiloa eläinperäistä sivutuotetta (kalajätettä) Pohjanmaalla sijaitsevalle turkisrehusekoittamolle. Kalajätettä sisältävää rehua oli toimitettu noin 50 turkistarhalle Pohjanmaalla kevään ja kesän 2021 aikana. Kokonaisuudessaan rehuerän maahantuontiarvo oli yli 200 000 euroa.

Eläinperäiset sivutuotteet jaetaan kolmeen luokkaan niiden terveydelle aiheuttaman riskin mukaan. Ruokaviraston mukaan tanskalaisen toimijan tiloissa oli säilytetty Tanskan covid-19-epidemian vuoksi lopetettujen minkkien ruhoja. Tämän vuoksi Pohjanmaalle tuodulla kalajätteellä

katsottiin olevan korkeampi eläintautien riski ja se luokiteltiin luokkaan 2. Luokkaan 2 kuuluville sivutuotteille pitää hankkia tuontilupa, ja niitä pitää käsitellä asianmukaisesti ennen käyttöä esimerkiksi lannoitteena tai turkiseläinten rehuna. Tuojayritys ei ollut hankkinut kalajätteelle tuontilupaa etukäteen Ruokavirastolta.

Ruokaviraston tutkintapyynnön mukaan tämä lainvastainen menettely oli aiheuttanut vakavan riskin eläintautien leviämisestä Suomeen. Tällaisia eläintauteja ovat Ruokaviraston mukaan muun muassa kalataudit IHN ja ISA, salmonella sekä covid-19.

## Merkittävää rikostutkintaa Euroopan mittakaavassa

Tapauksen esitutkinnasta on vastannut Suomessa Tullin rikostutkinnan Vaasan ryhmä. Lisäksi tutkintayhteistyötä on tehty Tanskan poliisin sekä Europolin kanssa.

Rikosnimikkeet tutkinnassa ovat olleet salakuljetus, eläintaudin leviämisvaaran aiheuttaminen ja sivutuotelakirikkomus. Lisäksi syyttäjällä on mahdollisuus vaatia tuotteiden ostajayritykseltä yhteisösakkoa. Suomessa rikoksista epäiltynä esitutkinnassa on ollut kolme rehusekoittamon toiminnasta vastaavaa henkilöä.

Tanskan poliisi on selvittänyt tapaukseen osallisia myyjiä ja välittäjiä Tanskassa. Eriä vastaanottanut rehusekoittamo on toiminut alalla jo useita vuosikymmeniä ja toimittanut rehua useille kymmenille Pohjanmaan turkistarhoille.

Tämän tyyppistä rikostutkintaa ei ole Ruokaviraston tiedon mukaan tehty aiemmin Euroopassa. Ruokavirasto pitääkin Suomessa tehtyä rikostutkintaa merkittävänä. Asiakokonaisuus on siirtynyt alkusyksystä syyteharkintaan Pohjanmaan syyttäjänvirastolle.

Tapaus on herättänyt keskustelua siitä, että rikoslakiin lisättäisiin salakuljetusrikoksille myös törkeä tekemuoto. Törkeän tekemuodon tarve rikoslaissa on todettu Tullissa jo monien aiempien salakuljetustapausten yhteydessä. Törkeää tekemuotoa puolustaa muun muassa se, että rikollisuus muuttaa muotoaan jatkuvasti, ja myös esitutkinnassa käytettävien pakkokeinojen olisi syytä pysyä ajan vaatimusten mukana.



## Tuoteturvallisuusvalvonnan löydöksistä noin sata ilmoitusta EU:lle

Vuonna 2022 Tullin tuoteturvallisuusyksikkö teki vaarallisimmista elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan tuotteista yhteensä noin 100 ilmoitusta muille jäsenvaltioille komission järjestelmien kautta. Ilmoituksista 50 tehtiin niin kutsuttuun RASFF-järjestelmään elintarvikkeista ja elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin tulevista tarvikkeista. Loput ilmoitukset tehtiin kulutustavaroissa olevien virheiden takia. Nämä ilmoitukset annettiin Safety Gate -järjestelmään, joka tunnetaan paremmin Rapexina.

### Ilmoituksia muun muassa torjunta-ainejäämistä ja kemikaaleista

Ilmoitukset elintarvikkeista tehtiin RASFF-järjestelmään useimmiten liian suuren torjunta-ainejäämän takia. Se oli aiheena noin joka toisessa tehdyssä ilmoituksessa. Lisäksi ilmoituksia tehtiin sellaisista tuotteista, joissa todettiin huono mikrobiologinen laatu esimerkiksi salmonellan vuoksi

tai joissa oli liikaa terveydelle haitallisia vierasaineita, kuten homeista peräisin olevia toksineja. Tulli tiedotti komissiolle myös muutamista elintarvikkeista, jotka sisälsivät kiellettyjä lisäaineita tai jotka muilla tavoin aiheuttivat mahdollisesti terveysvaaraa.

Kulutustavaroista tehdyistä Rapex-ilmoituksista valtaosa liittyi kemikaaleihin, joita tuotteet sisälsivät liiallisia määriä. Esimerkiksi kaikki lasten leluista tai tarvikkeista löytyneet ftalaattipehmitinhavainnot tiedotettiin komissiolle. Lelut olivatkin yleisin tuoteryhmä Tullin tekemissä Rapex-ilmoituksissa.

### Tiedottaminen edistää yhteistyötä

Tiedottamisen tavoitteena on, että viranomaiset eri puolilla Euroopan yhteisöä voivat poistaa määräysten vastaiset tuotteet omilta markkinoiltaan. Toisaalta ilmoitukset auttavat laajemminkin riskiperusteisen valvonnan kohdentamisessa, >

koska ne välittävät tietoa erityyppisten tuotteiden mahdollisista ongelmista. Myös Tulli hyödyn­ tää muiden viranomaisten tekemiä ilmoituksia omassa valvonnassaan.

### **Myös luomusäännösten rikkeet raportoitiin**

Lisäksi Tullin valvonnassa havaitut luomusään­ nösten vastaiset tapaukset raportoitiin komissi­ olle OFIS-järjestelmässä. OFIS-ilmoitusten ensi-

sijainen tarkoitus on käynnistää selvitykset siitä, onko luomulainsäädännön vaatimuksia rikottu tahallisesti. Esimerkiksi kun vuonna 2022 Tulli havaitsi kemiallisia torjunta-ainejäämiä useissa tee-erissä, valmistajan tai viljelijän toimintaa alet­ tiin selvittää.

## **EU-rahoituksesta apua uusien teknologioiden hankkimiseksi Tullilaboratorioon**

Tullilaboratorion perustehtävä on tuottaa erilaisia analyyseja, mikä vaatii moniulotteista osaamista. Sekä henkilöstön osaamiseen että laitetekniikoi­ den laatuun kiinnitetään tarkkaa huomiota. Työn hyvän laadun ylläpitämiseksi on tehtävä töitä herpaantumatta, sillä yhteiskunnan nopeat muu­ tokset näkyvät herkästi juuri siellä, missä Tulli toimii. Eilispäivän tekniikalla ei torjuta huomisen uhkia. Mittalaitteiden hankinnassa pitää siis huo­ mioida nykyisten haasteiden lisäksi tulevaisuuden tarpeet. Valittavien laitteiden on sovelluttava rutiininomaiseen valvontatyöhön ja siten oltava vankkarakenteisia ja käytössä kestäviä, mutta niiden täytyy kuitenkin samalla edustaa uutta ja innovatiivista teknologiaa.

Tullilaboratorion asiantuntijoilta vaaditaan säännöllistä yhteydenpitoa muihin laboratorioi­ hin, joissa laitteita testataan ja otetaan käyttöön. Yhteyttä pidetään myös mittalaittevalmistajiin, jotta tiedetään, mitä markkinoille on tulossa. Verkostot ovat tässä tärkeitä, ja erityisesti EU:n tullilaboratorioiden yhteinen CLEN-verkosto mahdollistaa toimivan yhteydenpidon eri labo­ ratorioiden välillä. Hyväksi havaituista laitetekni­ koista jaetaan tietoa aktiivisesti myös kotimaisten valvontalaboratorioiden kesken.

### **Rahoitusta uusille hankinnoille**

Euroopan unioni ilmoitti vuonna 2021 tulleille tarkoitettusta ainutlaatuisesta Customs Cont­ rol Equipment Instrument -rahoitusohjelmasta (CCEI). CCEI-ohjelmasta jäsenvaltiot voivat rahoit­ taa uusien tullivalvontavälineiden hankintoja,

ylläpitoa ja päivityksiä. Tullilaboratorio haki syk­ syllä 2021 rahoitusta. Perusteluissa painotettiin Tullilaboratorion työtä useiden ministeriöiden hyväksi ja analyysipalvelua useille eri viranomai­ sille sekä Suomessa että muualla EU:ssa. Hake­ muksessa kerrottiin lisäksi Tullilaboratorion tuot­ tavan analyysidataa lukuisiin EU:n projekteihin ja monille EU:n virastoille. Rahoitus myönnettiin, minkä ansiosta Tullilaboratoriossa voidaan ottaa laajemmin käyttöön uutta mittalaitetekniikkaa, joka on joko täysin uutta tai pienemmässä mitta­ kaavassa toimivaksi testattua.

### **Aiempaa tehokkaampaa tutkimusta**

Rahoitettavaksi hyväksytyt viisi laitetta hanki­ taan vuosien 2023–2025 aikana. Mittalaitteita hyödynnetään laittoman maahantuonnin, tuote­ turvallisuuden ja tullinimikkeiden tutkimuksissa. Laitteilla voidaan entistäkin monipuolisemmin seuloa kiellettyjä, haitallisia tai vaarallisia aineita monenlaisista näytteistä sekä tunnistaa valmis­ teiden sisältämiä kasveja niiden DNA:sta. Tulevilla laitteilla voidaan myös analysoida uusien muun­ tohuumeiden tai muiden vaarallisten aineiden rakenteita erittäin luotettavasti ja määrittää niiden pitoisuuksia helpommin. Lisäksi hankitaan robotiikkaa, joka tekee analyyseja ennen tarvitta­ vaa näytteiden esikäsittelyä. Näytteitä on vuosit­ tain tuhansia, ja näytemäärä voi tulevaisuudessa kasvaa. Robotiikan ansiosta analyyysien laatu ja tehokkuus voivat parantua.

# Kansainvälisten valvontaoperaatioiden vilkas vuosi

Vuonna 2022 Tulli osallistui yli kymmeneen kansainväliseen valvontaoperaatioon yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten kumppaniensa kanssa. Operaatioilla on tärkeä merkitys laittoiman kaupan torjunnassa, yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon tehostamisessa sekä Tullin omien prosessien kehittämisessä. Jokaiseen operaatioon osallistumista harkitaan huolella, sillä viimeisten vuosien aikana operaatioiden määrä on lisääntynyt merkittävästi, ja myös muuta kansainvälistä yhteistoimintaa on paljon. Jotta yhteisistä projekteista saadaan irti paras mahdollinen hyöty, rajalliset valvontaresurssit halutaan käyttää harkitusti.

**Kansainvälisten operaatioiden koordinoinnista vastaavat osallistuvien maiden viranomaiset sekä Maailman tullijärjestö WCO, Euroopan poliisiviranomainen Europol, kansainvälinen poliisijärjestö Interpol sekä Euroopan petostentorjuntavirasto OLAF.**

## Operaatioihin valmistaudutaan huolellisesti

Operaatiot edellyttävät kykyä suunnitella, valmistella ja johtaa useita toimintoja samanaikaisesti. Operaatioissa tarvittavat henkilö- ja valvontaresurssit määritellään tarkasti etukäteen. Toteutuksessa huomioidaan tavoitteiden kannalta mielekkäät henkilö- tai tavaraliikenteen solmukohtat. Kansallisen työn suunnittelu ja operaatioiden onnistuminen edellyttävät tiivistä toimintayksiköiden välistä yhteistyötä sekä toimivaa kansallista viranomaisverkostoa.

Kansainvälisten operaatioiden koordinoinnista vastaavat osallistuvien maiden viranomaiset sekä Maailman tullijärjestö WCO, Euroopan poliisiviranomainen Europol, kansainvälinen poliisijärjestö Interpol sekä Euroopan petostentorjuntavirasto OLAF. Aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen jo operaatioiden valmisteluvaiheessa on tärkeää. Näin varmistetaan, että Suomen kansalliset tavoitteet huomioidaan sekä operaation aikana että sen jälkeen.

## Monipuolisia projekteja

Operaatiot mukailevat toimintaympäristössä havaittuja muutoksia ja ovat sidottuja keskeisten eurooppalaisten rikosuhkien torjuntaan. Tulli otti osaa viime vuonna muun muassa EU:n Venäjän vastaisten pakotteiden valvontaan, laittomien lääkkeiden ja huonolaatuisten elintarvikkeiden maahantuonnin torjuntaan sekä käteisrahakuljetusten valvontaan.

Lisäksi Tulli oli jälleen mukana Suomen ympäristökeskus SYKEN kanssa kansainvälisiin laittomiin jätesiirotuihin keskittyneessä DEMETER-valvontaoperaatioissa, johon otti osaa jopa 90 tullia ympäri maailmaa sekä lukuisia muita kansainvälisiä organisaatioita.

**Operaatiot kerryttävät tärkeää ajankohtaista tietoa kansainvälisestä laittomasta toiminnasta sekä rikollisten käyttämistä uusista tekotavoista ja salakuljetusreiteistä.**

## Hyötyjä kansallisesti sekä kansainvälisesti

Vaikka operaatioiden tehostetun toiminnan aikana ei aina saavuteta ennakkoon asetettuja määrällisiä tavoitteita, operaatiot kerryttävät silti tärkeää ajankohtaista tietoa kansainvälisestä laittomasta toiminnasta sekä rikollisten käyttämistä uusista tekotavoista ja salakuljetusreiteistä. Kansainväliset operaatiot auttavat tullessa tarkastelemaan sekä seuraamaan ammattimaista ja vakavaa rikollisuutta entistä paremmin.

Kansalliset operaatiot lisäävät eri toimintojen ja viranomaisien keskinäistä yhteishenkeä ja antavat tärkeää informaatiota oman toiminnan arvioimista tai kehittämistä varten. Yhdessä toimimalla on helpompi torjua monimutkaisiakin ongelmia. Onnistumiset operaatioissa vahvistavat keskinäistä luottamusta ja parantavat kansallista kokonaisturvallisuutta.





# Muutoksia huumausaineiden salakuljetus- ja levitysorganisaatioissa

Viime vuosien poikkeusolojen takia myös kansainväliset huumausaineiden valmistus- ja salakuljetusorganisaatiot ovat muuttaneet toimintatapojaan. Salakuljetustavat ovat muuttuneet, ja lisäksi organisaatiot ovat ottaneet haltuunsa suurempien huumausaine-erien välitystä Suomessa. Aiempina vuosina valtaosa Tullin takavarikoimista isoista huumausaine-eristä paljastui henkilö- ja tavaraliikenteen joukosta.

Ennen pandemiaa oli tyypillistä, että Suomessa toimiva huumeiden levitysorganisaatio hankki Keski-Euroopassa ja Espanjassa toimivilta valmistajilta ja tukkumyyjiltä erän, jonka nämä salakuljettivat Suomeen levitettäväksi. Kuriirina toimi tavallisesti henkilö, joka pyrki sulautumaan muun henkilöliikenteen joukkoon. Huumausaineet oli yleensä kätkeyty joko matkustajan mukana olleisiin tavaroihin, rajanylityksessä käytettyyn ajoneuvoon tai rahtyksikköön tai rahdin joukkoon. Tavanomaisia tapauksia olivat myös sellaiset, joissa matkustaja salakuljetti huumausaineita kehonsa sisällä.

Kun koronaepidemia oli pahimmillaan, matkustajaliikenne oli välillä aivan pysähdyksissä. Tämä aiheutti huumausainemarkkinoilla sen, että sekä pienet että suuret huumausaine-erät salakuljettiin pääosin posti- ja pikarahtiliikenteessä. Matkustaja- ja rahtiliikenne on jo alkanut

palata normaaliksi pandemian jälkeen, mutta huumausaineita salakuljetetaan ilmi tulleiden tapauksien perusteella edelleen pääosin posti- ja pikarahtiliikenteessä.

## Toimintatapojen muutoksella haetaan isompia katteita

Useissa Tullin suorittamissa esitutkinnoissa on havaittu, että varsinkin Keski-Euroopassa toimivat huumausaineiden valmistajat ja tukkumyyjät ovat muuttaneet toimintatapojaan niin, että he salakuljettavat huumausaine-erät posti- ja pikarahtiliikenteessä Suomeen. Lisäksi he lähettävät Suomeen omia henkilöitään jakamaan huumausaineet niiden levittäjille Suomessa.

Tällä tavalla yksi porras salakuljetuksesta jää välistä pois. Uusi toimintatapa johtuu todennäköisesti siitä yksinkertaisesta syystä, että organisaatiot saavat näin huumausaineista paremman katteen. Esimerkiksi kilon amfetamiinia voi Alankomaissa hankkia noin 500 eurolla. Suomessa siitä saa helposti tukkukaupassa kymmenkertaisen hinnan. Katukaupassa tuotto vielä moninkertaistuu.



# Kokaiinin suosio kasvaa entisestään

Kokaiini on Euroopan yleisimmin käytetty laiton piristävä huume. Kokaiinin käyttäjien määrä vaihtelee maittain, ja eniten sitä käytetään Etelä- ja Länsi-Euroopassa. On esitetty arvioita, joiden mukaan Euroopan unionissa noin 14 miljoonaa aikuista, eli lähes viisi prosenttia ikäryhmästä 15–64-vuotiaat, on kokeillut kokaiinia elämänsä aikana. Heistä noin 3,5 miljoonaa on käyttänyt huumetta viimeisen vuoden aikana.

## **Kokaiinia takavarikoitiin Euroopan unionin alueella vuonna 2020 ennätyselliset 214,6 tonnia. Se on lähes nelinkertainen määrä verrattuna vuoteen 2010.**

Arvioiden mukaan jopa 60 prosenttia Kolumbiassa tuotetusta kokaiinista päätyy Euroopan markkinoille. Tämä johtuu kokaiinin korkeasta tuottoasteesta, joka puolestaan on seurausta markkina-alueen yleisestä vauraudesta. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että kokaiinia on paljon saatavilla Euroopassa ja sen käyttäjämäärät ovat suuria. Siitä kertoo esimerkiksi se, että kokaiinia takavarikoitiin Euroopan unionin alueella vuonna 2020 ennätyselliset 214,6 tonnia. Se on lähes nelinkertainen määrä verrattuna vuoteen 2010.

Tuoreimpien tietojen perusteella voidaan arvioida vuoden 2021 takavarikkomäärän olleen jopa 300 tonnia. Samaan aikaan vähittäiskaupassa myytävän kokaiinin on havaittu olevan entistä puhtaampaa, vaikka sen hinta on pysynyt lähes ennallaan. Lisäksi Etelä-Amerikasta tuotujen raaka-aineiden takavarikot viittaavat siihen, että kokaiinia mahdollisesti jalostetaan laajamittaisesti myös Euroopassa.

## **Helsingin Viikinmäen vedenpuhdistamolta toukokuussa 2022 otettujen näytteiden mukaan kokaiinin esiintyvyys oli viikonloppuisin ohittanut ensimmäistä kertaa amfetamiinin.**

### **Kokaiinin käyttö yhä yleisempää Suomessa**

Kokaiinin käyttö on lisääntynyt voimakkaasti myös Suomessa. Käytön yhtenä indikaattorina voidaan pitää jätevesitutkimuksia. Esimerkiksi Helsingin Viikinmäen vedenpuhdistamolta vuoden 2022 toukokuussa otettujen näytteiden mukaan kokaiinin esiintyvyys oli viikonloppuisin ohittanut ensimmäistä kertaa amfetamiinin.

Perinteisesti kokaiini on tullut Suomeen Etelä-Amerikasta joko Belgian, Hollannin tai Espanjan kautta. Lähtömaita ovat etenkin Kolumbia, Bolivia ja Peru. On kuitenkin huomattu, että kun Suomen markkinat ovat kasvaneet, kokaiinia on alettu kuljettaa lähtömaista suoraan Suomeen. Tämä ilmiö saattaa olla yleistymässä. Toisaalta kuljetusreittien mahdollisten muutosten vaikutuksesta Suomeen saattaa päätyä huomattavasti nykyistä suurempia kokaiinieriä, joiden lopullinen määränpää on Suomen ulkopuolella. Esimerkiksi Virossa takavarikoitiin noin 3,5 tonnin kokaiinierä, joka kulki banaanilastissa Kotkan sataman kautta Venäjälle.

### **Huumeiden kauttakuljetus asettaa Tullille uusia haasteita**

Huumeiden kauttakuljetus Suomen satamien kautta edellyttää myös Tullilta hyviä valmiuksia tunnistaa ja tarkastaa potentiaaliset kohteet tarkasti ja turvallisesti. Tulevaisuudessa onkin varmistettava, että Tulli saa edelleen tavaraeristä riittävät taustatiedot, eli ennako- ja ilmoitustiedot, täsmällisesti ja nopeasti. Lisäksi on ylläpidettävä tarkastukseen käytettävän teknologian soveltuvuus ja toimintakunto sekä hallittava logistiikkaan liittyvät prosessit kokonaisuudessaan niin satamissa kuin muillakin liikennepaikoilla.

Lisäksi Tullin on kyettävä vastaamaan mahdollisiin ulkoisiin uhkiin, joita satojen tai tuhansien kilojen kokaiinieriin voi liittyä. Rikollistoimijat voivat esimerkiksi pyrkiä saamaan huume-eriä haltuunsa satama-alueilta tai kuljetuksen aikana jopa väkivaltaisesti (ns. rip-off-toiminta). Huomattavia huumausaine-eriä saattaa päätyä Suomeen myös salakuljettajien kohtaamien logististen ongelmien vuoksi. Tämä voi vaikuttaa ns. rip-off-toiminnan yleistymiseen täällä Suomessa.



Amfetamiiniemästä salakuljetettiin Hollannista viinipullojen sisällä.

## Amfetamiiniöljyn jalostus ja salakuljetus

Tulli ja poliisi paljastavat Suomessa vuosittain muutamia tapauksia, joissa kidemuotoista amfetamiinia on valmistettu pääasiassa Hollannista tai Belgiasta salakuljetetusta amfetamiiniöljystä.

Amfetamiiniöljyn tieteellinen termi on amfetamiiniemäs. Amfetamiiniemäs on amfetamiinia puhtaassa emäsmuodossa. Amfetamiiniemäs on samalla tavalla huumausaine kuin perinteisesti kiteisessä muodossa oleva amfetamiini.

### Amfetamiiniemäs saostetaan suolamuotoon

Amfetamiiniemäs ei ole vesiliukoinen, joten esimerkiksi suun kautta käytettynä se imeytyy huonosti verenkiertoon. Päihdetarkoituksessa amfetamiiniemästä käytetään höyrystämällä ja hengittämällä syntynyttä höyryä. Amfetamiiniemäs saostetaan tavallisesti amfetamiinisulfaatiksi eli suolamuodoksi, koska suolana se liukenee veteen, jolloin sitä voi käyttää suonensisäisesti

tai suun kautta. Takavarikoitu amfetamiini on yleisimmin suolamuodossa.

Amfetamiiniemäksen saostamiseen amfetamiinisulfaatiksi tarvitaan emäksen lisäksi liuotinta ja rikkihappoa. Liuottimena käytetään tavallisesti metanolia tai asetonia ja rikkihappona helposti saatavilla olevaa akkuhappoa tai vahvaa rikkihappoa. Saostusprosessissa amfetamiiniemäs ja liuotin sekoitetaan keskenään, minkä jälkeen seokseen lisätään rikkihappoa. Yleensä prosessista saatu amfetamiinisulfaatti myös kuivataan, jonka jälkeen sitä voidaan jatkaa katukauppa-vahvuuteen lisäämällä siihen kofeiinia, kreatiinia, MSM-jauhetta tai jotain sokeria.

### Salakuljetusta viinipullojen sisällä

Amfetamiiniemäksen salakuljetus on sen olomuodosta johtuen hankalaa havaita. Tulli on paljastanut viime vuosien aikana tapauksia, joissa amfe- ➤

tamiiniemästä on salakuljetettu muun muassa jauhesammuttimien, öljytäytteisten lämpöpattereiden tai viinapullojen sisällä.

Tuorein tällainen tapaus tuli ilmi maaliskuun 2022 lopulla. Tullin tutkinnan Helsingin yksikkö paljasti tuolloin tapauksen, jossa amfetamiiniemästä salakuljetettiin Hollannista suurten viinipullojen sisällä. Loviisassa sijainneesta vuokramökistä ja Helsingin Vuosaaressa kiinniotettujen epäiltyjen hallusta takavarikoitiin yhteensä noin 47 kiloa amfetamiinia. Esitutkinnassa selvisi, että amfetamiini oli saostettu samaisella mökillä.

Esitutkinnan aikana takavarikoitiin kaikkiaan noin 48 kiloa amfetamiinia, kilo marihuanaa, 100 grammaa kokaiinia, aseita, dopingvalmisteita, savukkeita sekä 9 000 euroa käteisrahaa ja 20 000 euron arvoinen kello. Lisäksi esitutkinnan perusteella epäiltiin, että organisaation kautta katukauppaan pääsi 10 kiloa amfetamiinia, 300 grammaa kokaiinia ja 18 000 ekstaasitablettia. Takavarikoitujen ja levitykseen päätyneiden

huumausaineiden, dopingvalmisteiden ja savukkeiden katukauppa-arvo on yhteensä noin 1,7 miljoonaa euroa.

Esitutkinnassa oli epäiltyinä yhdeksän 30–48-vuotiasta Suomen, Hollannin, Belgian ja Marokon kansalaista. Helsingin käräjäoikeus antoi syyskuussa epäillyille tuomioita, jotka vaihtelevat sakkorangaistuksista pitkiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Tuomiot eivät ole vielä lainvoimaisia.

Suomessa vaikuttaneen pääepäillyn lisäksi toimintaa oli esitutkinnan perusteella organisoinut Hollannissa ja Belgiassa toimiva järjestäytynyt rikollisryhmä. Esitutkinta ulkomailla toimineiden epäiltyjen osuudesta on kesken.



Esitutkinnan aikana takavarikoitu ase.

# Venäjän vastaiset pakotteet työllistivät Tullia

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen seurauksena asetetut pakotteet Venäjää ja Valko-Venäjää kohtaan työllistivät Tullia merkittävästi vuonna 2022.

EU asetti Venäjälle ensimmäisen kerran pakotteita Krimin valloituksen sekä Itä-Ukrainan Donetskin ja Luhanskin alueiden sodan takia jo kesällä 2014. Nämä pakotteet olivat kuitenkin suppeita ja koskivat vain harvoja tavaroita, joten niiden valvominen ei ole aiheuttanut Tullille erityistä lisätyötä.

Talvella 2022 kaikki kuitenkin muuttui, kun Venäjä ensin tunnusti Donetskin ja Luhanskin kansantasavaltojen itsenäisyyden ja sen jälkeen hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022. Tämän jälkeen EU alkoi nopeaan tahtiin tiukentaa Venäjään kohdistuvia pakotteita. Pakotteita on laajennettu ja tiukennettu useita kertoja vuoden 2022 aikana. Tällä hetkellä on julkaistu ja voimassa yhteensä yhdeksän pakotepakettia. Viimeisin paketti tuli voimaan 16.12.2022.

## **Tulli on valvonut tavarapakotteita, liikennöintiä ja henkilöiden liikkumista**

EU:n pakotteet Venäjälle vaikuttavat laajasti talouden ja yhteiskunnan eri sektoreihin. Pakotteet koskevat muun muassa tavaroiden liikkumista, palveluiden ja osaamisen vientiä, pankki-, rahoitus- ja vakuutus toimintaa, liikennöintiä, henkilöiden liikkumista sekä unionin varoja. Tullin tehtävänä on valvoa tavaroiden liikkumista sekä joiltain osin liikennöintiä ja henkilöiden liikkumista.

Pääosa Tullin Venäjän vastaisten pakotteiden valvonnasta on kuitenkin ollut tavaroiden tuonti- ja vientipakotteiden valvontaa eli Tullin tehtävien ydinaluetta. Tavarapakotteet ovat olleet mukana jokaisessa EU:n pakotepaketissa, ja mukaan on jatkuvasti tullut uusia tavaroita. Tuontikiellon piiriin kuuluu rauta- ja terästuotteita, hiili ja

muut kiinteät fossiiliset polttoaineet, raakaöljy ja öljytuotteet, kulta sekä tavaroita, jotka tuottavat Venäjälle suuria tuloja (esim. puutavara, autonrenkaat). Vientikielto taas koskee muun muassa puolustustarvikkeita, kaksikäyttötuotteita, öljynetsintä-, öljyntuotanto- ja öljynjalostusteknologiaa, korkeaa teknologiaa, ilmailu- ja avaruusteollisuuden tavaroita, EU-jäsenvaltioiden virallisten valuuttojen seteleitä, merenkulussa käytettäviä tuotteita ja teknologiaa, ylellisyystuotteita (esim. elektroniikka, kodinkoneet) sekä Venäjän teollisia valmiuksia edistäviä tavaroita (esim. maalit, lakat, voiteluvalmisteet).

## **Kaikkiaan noin 20 000 tavarakuljetusta analysoitu**

Pakotteiden valvonnan yhteydessä Tulli on vuonna 2022 analysoinut noin 20 000 tavarakuljetusta Suomen ja Venäjän välisessä liikenteessä. Tarkempia tarkastuksia on tehty noin 1 200 tapauksessa, ja esitutkintaan on päätyttyä noin 300 tapausta.

Pakotteiden valvonta on työllistänyt Tullissa suuren määrän henkilöstöä ja toimintoja yli organisaatorajojen. Työhön ovat osallistuneet muun muassa käytännön valvontaa ja tavarantarkastuksia suorittava henkilöstö, tullilmoitusten käsittelijät, tullivalvonnan operatiivista toimintaa koordinoiva johtokeskus, tiedustelu ja riskianalyysi, tutkinta, neuvonta, yritystarkastus, viestintä, tilastointi, kansainvälisten ja oikeudellisten asioiden yksikkö, tavaroiden tariffoinnista ja tariffijärjestelmästä vastaava ryhmä sekä pakotteiden valvontaa ohjaava ja hallinnoiva yksikkö.

# Venäjän vientipakotteiden rikkomuksista noin 300 esitutkintaa

Venäjään kohdistettujen vientipakotteiden valvonta on vaatinut Tullilta paljon työtä ja osaamista eri tehtäväalueilla sekä tiivistä yhteistyötä muun muassa tiedustelun ja riskianalyysin, tulliselvityksen, fyysisten tullitarkastusten ja rikostutkinnan välillä. Pakotevalvonta on erityisesti osoittanut Tullin tärkeän merkityksen ulkomaankaupan valvonnassa sekä rikostiedustelu- ja esitutkintaviranomaisena.

Vaikka Tulli on valvonut aiempiakin pakotteita sekä suorittanut esitutkintoja niiden rikkomisesta, vuosi 2022 oli rikostutkinnan näkökulmasta poikkeuksellinen. Vuonna 2022 Tulli aloitti esitutkinnan yhteensä 306 tapauksesta, joissa oli rikottu Venäjän vientipakotteita. Pakotteiden rikkominen luokitellaan rikoslaissa säännöstelyrikokseksi. Aikaisempina vuosina Tullin tutkinnassa on vuosittain ollut alle viisi epäiltyä säännöstelyrikosta tai törkeää säännöstelyrikosta.

Esitutkinta- ja rikostiedusteluviranomaisena Tulli on tehnyt kiinteää yhteistyötä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Kansallisesti yhteistyötä on tehty muun muassa ulkoministeriön ja syyttäjälaitoksen kanssa. Erityisesti esitutkintayhteistyö syyttäjälaitoksen kanssa on korostunut, koska vientipakotteiden rikkomisesta ei ole paljoakaan aiempaa oikeuskäytäntöä. Arvioitaviksi kysymyksiksi ovat nousseet muun muassa säännöstelyrikosten eri tekemuotojen edellytykset sekä riittävän tahallisuuden osoittaminen.

## Kiellettyjä tavaroita on kätkeyty tai ilmoitettu väärin

Paljastuneissa pakotesäännösten rikkomistapauksissa on huomattu karkeasti jaotellen kahta erilaista tekotapaa. Yksi tekotapa on ollut se, että yksityishenkilöt ovat yrittäneet viedä kiellettyjä tavaroita Venäjälle kätkeytynä ajoneuvoihin tai

ilmoittamatta niitä Tullille. Näissä tapauksissa tavarat ovat yleensä olleet erilaisia ylellisyystarvikkeita tai muita pienikokoisia tuotteita, joiden kätkeyminen on helppoa. Toisena tekotapana on ollut tavarain ilmoittaminen Tullille väärin. Tavara on voitu ilmoittaa väärällä nimikkeellä ja näin peitelty sitä, että tavara kuuluu pakotelistalle. Vaihtoehtoisesti tavarain nimi on ilmoitettu oikein, mutta lopullinen määränpää on tarkoituksella ilmoitettu väärin. Tällä tavalla on yritetty saada tavara kuljetettua Venäjän kautta johonkin toiseen maahan. Pakotteiden alaisten tavarain kauttakuljetus Venäjän kautta on ollut sallittua, mikä on helpottanut pakotteiden kiertämistä ja siten lisännyt riskiä myös kriittisten tuotteiden päätyemisestä Venäjän käyttöön.

## Lämmönsiirtimiä kuorma-autossa

Ensimmäisten joukossa oikeuskäsittelyyn eteni tapaus, jossa kuorma-auton kuljettaja yritti viedä pakotteiden kohteena olevia lämmönsiirtimiä Liettuaasta Venäjälle. Kuljettaja esitti Tullissa rahti-asiakirjat, joiden mukaan tuotteiden määränpää oli Kazakstan. Kazakstaniin tuotteet oli tarkoitus kuljettaa Venäjän kautta. Tullitarkastuksessa kuljettajan hallusta löydettiin kuitenkin toiset, samaa lastia koskevat asiakirjat, joissa lastin määränpääksi oli merkitty Venäjä. Kuljettaja kertoi saaneensa ensin vahingossa asiakirjat, joissa määränpääksi oli virheellisesti merkitty Venäjä. Hän oli kertomansa mukaan saanut myöhemmin toiset asiakirjat, joissa määränpäänä oli Kazakstan, mutta jostain syystä säilyttänyt myös aiemmat asiakirjat.

Tuomioistuin arvioi, että tarkoituksena oli kuljettaa tuotteet Kazakstanin sijaan Venäjälle ja tuomitsi kuljettajan törkeästä säännöstelyrikoksesta vankeuteen.

# Tarvikkeita ja koulutusta Ukrainaaan

Ukrainan tulli lähestyi vuoden 2022 maaliskuussa kirjeitse Euroopan unionin ja muidenkin maiden tulleja ja pyysi teknistä apuvälineistöä ja erilaisia tarvikkeita, jotka auttaisivat heitä estämään humanitääristä katastrofia Ukrainassa. Kirjeen liitteenä oli lista heidän eniten tarvitsemistaan tarvikkeista. Näitä olivat muun muassa ensi- aputarvikkeet, polttoaineet, maskit, suojaliivit ja taskulamput.

Tullissa aloitettiin välittömästi tukitoimien edistäminen ja muodostettiin logistiset järjestelyt tarvikkeiston kokoamiseksi Tullin yksiköistä eri puolilta maata. Tuloksena saatiin kasaan suuri määrä tilanteeseen sopivia tarvikkeita – yhteensä lähes 400 kiloa. Työhön osallistuivat lukuisat toimipaikat ja liikkuvat ryhmät. Kaikki tarvikkeet kerättiin suunnitelman mukaan monien reittien ja kuljetusketjujen kautta ensin Vaalimaalle, jossa tavarat laskettiin ja listattiin. Sieltä tavarat kuljetettiin Helsinki-Vantaan lentoasemalle. Lento-tullissa tavarat lopulta pakattiin ja valmisteltiin Ukrainan tullille lähettämistä varten.

Erityisen kipeä tarve oli suojaliiveille, joilla varmistetaan virkaveljillemme ja -siskoillemme hieman turvallisemmat työskentelymahdollisuudet Ukrainan hengenvaarallisissa olosuhteissa. Kaikki kerätyt tarvikkeet ja välineistö olivat vanhenevaa kalustoa, mutta täysin käyttökelpoista ja

sopivaa tähän avustukseen. Tavarosta oli ennen lähetystä tehty asiaankuuluvat poistoesitykset päätöksineen. Myöhemmin Ukrainaaan toimitettiin myös matkatavaroiden ja pienten rahtilähetysten läpivalaisuun tarkoitettu laite, joka sekkin on jo päässyt perille.

Turvavälineistön lähettäminen Ukrainaaan kertoo Suomen tullin hyvästä tahdosta ja toimintakyvystä sekä kansainvälisen tulliyhteistyön toimimisesta kaikenlaisissa olosuhteissa.

## Yhteistyönä myös autontarkastuskoulutuksia

Tullivalvontayhteistyö Suomen ja Ukrainan tullien välillä on sittemmin saanut jatkoa. Tullin valvonta on järjestämässä kohdennettuja autontarkastuskoulutuksia Ukrainan tullille vuonna 2023. Verkkokoulutuksia on jo järjestetty, ja lähikoulutukset järjestetään Puolan puolella lähellä Ukrainan rajaa vuoden 2023 alkupuoliskolla. Koulutukset rahoitetaan EU:n Tulli-ohjelmasta. Koulutukset painottuvat toimintaan tilapäisillä autontarkastuspisteillä, joita maassa on tuhansittain. Lisäksi koulutukseen sisältyy varsinaista autontarkastusta, jossa keskitytään perinteisimmin mutta uusituin opein ajoneuvojen rakenteisiin ja työturvallisuuteen. Tämä on tulliyhteistyötä aidoimmillaan.

# Elintarvikerikollisuutta torjumaan ja paljastamaan Tullin ja Ruokaviraston yhteistyöllä

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiassa ja toimenpideohjelmassa vuosille 2020–2023 elintarvikepetokset on luokiteltu osaksi kansainvälistä petosrikollisuutta. Elintarvikealan toimijat saavat oikeudetonta taloudellista hyötyä tuomalla maahan alkuperältään epämaäräisiä ja lainsäädännön vastaisia elintarvikkeita sekä laiminlyömällä kuljetusvaatimuksia. Samalla he vaarantavat elintarviketurvallisuutta ja aiheuttavat eläintautien leviämiskin.

Elintarvikepetosten torjumiseksi käynnistettiin Ruokaviraston ja Tullin yhteistyöprojekti vuosille 2021–2023. Projektin ensisijaisena tavoitteena on yhdistää molempien viranomaisten osaaminen niin, että ne pystyvät yhteistyössä tunnistamaan elintarvikeketjun rikollisuutta maan rajat ylittävässä tavaraliikenteessä. Projektin loppu-

tuloksena on tarkoitus saada toimivat prosessit elintarvikevalvontaviranomaisten ja Tullin välillä elintarvikeketjun rikosten paljastamiseen.

Projektin alkuvaiheessa kuvattiin sekä Tullin että Ruokaviraston prosessit elintarvikepetosten paljastamisessa ja selvittämisessä sekä laadittiin yhteistyömallit petosten torjunnan tehostamiseksi.

## Tehovalvontapilotti maahantuotaville mausteille, marjoille ja lihatuotteille

Yhteistyön ja koordinoinnin tehostamis- ja kehittämistarpeiden selvittämiseksi tehtiin Ruokaviraston ja kuntien elintarvikevalvonnan kanssa yhteinen tehovalvontapilotti, joka kohdistettiin mausteiden, tuoreiden marjojen ja lihatuotteiden



maahantuontiin. Pilotti toteutettiin kolmessa vaiheessa touko-syyskuussa 2022, ja siihen osallistui eri toimintayksiköitä Tullista, Ruokavirastosta ja kuntien elintarvikevalvonnasta. Pilotin tarkoituksena oli selvittää, miten eri viranomais-ten valvonta, rikostorjunta sekä yhteistyö sujuvat sekä testata, miten jo olemassa olevat ohjeet ja prosessit toimivat.

Ensimmäisessä tehovalvonnassa etsittiin värikkäistä mausteista erityisesti terveydelle haitallisia kiellettyjä väriaineita, mutta myös muita määrästenvastaisuuksia. Toisessa tehovalvonnassa keskityttiin siihen, oliko marjojen tiedot, kuten niiden alkuperä, merkitty asianmukaisesti. Kolmas tehovalvonta kohdennettiin lihatuotteiden maahantuontiin, erityisesti lihan alkuperään sekä afrikkalaisen sikaruton torjuntaan.

Lisäksi projektin aikana on tutkittu kuntien elintarvikevalvonnan vihjeiden sekä Tullin omien havaintojen perusteella useita rikospäilytapauksia, jotka liittyvät elintarvikkeiden maahantuontiin.

## **Tullin tehovalvonta: Ravintolisät**

Ennen yhteistä tehovalvontapilottia Tulli testasi omia prosessejaan valvomalla suomalaisissa verkkokaupoissa myytäviä ravintolisiä tehostetusti alkuvuodesta 2022. Tehovalvonnan tarkoituksena oli selvittää, löytyykö Suomeen tuotavista ravintolisistä lääkkeitä, joita niissä ei saisi olla.

Lähes joka kolmannesta tutkitusta tuotteesta löytyi lääkettä tai rohdoskasvia. Lisäksi kielletyt lisäaineet sekä virheelliset pakkausmerkinnät ja terveystietämättömät antoivat aiheita huomautuksiin tai tuotteiden hylkäämiseen. Tullin tutkimista 24 ravintolisästä yhteensä 13 osoittautui sopimattomiksi kuluttajille, joten niiden maahantuonti tai markkinoille saattaminen kiellettiin.

## **I Tehovalvonta: Mausteet**

Ensimmäisen Tullin, Ruokaviraston ja kuntien elintarvikevalvonnan yhteisen tehovalvonnan tavoitteena oli tutkia, onko Suomeen tuotavissa mausteissa kiellettyjä väriaineita. Mausteiden luvaton värjääminen on petoksellista toimintaa ja yleistä EU-alueella. Tehovalvonta kohdistettiin toimijoihin, joiden tuotteista oletettiin aikaisempien havaintojen perusteella löytyvän poikkeamia. Ensimmäisessä tehovalvonnassa etsittiin Sudanvärejä, jotka on todettu terveydelle haitallisiksi. Näytteitä otettiin värikkäistä mausteista, kuten curry-, chili-, paprika- ja kurkumajauheista. Tehovalvonnassa tutkituista mausteista ei kuitenkaan löydetty kiellettyjä väriaineita.

Sen sijaan tutkittujen mausteiden mikrobiologisessa laadussa ja kasvinsuojeluaineiden jää-

mien pitoisuuksissa oli ongelmia.

Testatuista mausteista määrysten vastaiseksi todettiin noin 67 prosenttia. Tulli kielsi viiden maustetuotteen maahantuonnin kokonaan. Huomautuksia annettiin lievemmistä virheistä pakkausmerkinnöissä tai vain hieman kohonneista mikrobipitoisuuksista. Yksi hylätyistä maustetuotteista sisälsi salmonellaa, ja neljästä mausteesta löydettiin laboratoriotesteissä liiallisia määriä kasvinsuojeluaineita. Kasvinsuojeluaineiden jäämät eivät aiheuta akuuttia uhkaa terveydelle, mutta hylätyissä tuotteissa pitoisuudet ylittivät sallitut rajat. Lisäksi yksi tutkituista mausteista hylättiin virheellisten pakkausmerkintöjen vuoksi.


## **II Tehovalvonta: Tuoreet marjat**

Toisen tehovalvontajakson aikana kerättiin tietoa maahan saapuvista tuoreista marjoista. Tulli vastasi ajoneuvojen ja marjakuormien tarkastuksista satamassa. Tulli myös analysoi ja toimitti havainnot marjaeristä kuntien elintarvikevalvontaviranomaisille, jotka tekivät omilla valvonta-alueillaan tarkastuksia marjojen myyntipaikoilla. Neljän kunnallisen valvontayksikön tarkastajia osallistui myös tehovalvonnan suunnitteluun ja oli valmiudessa valvonnan aikana, mutta kuormia kohdistui muidenkin valvontayksiköiden alueelle.

Myyntipisteillä tarkastettiin erityisesti sitä, saivatko kuluttajat marjoista myyntihetkellä lainsäädännön vaatimat tiedot. Jos marjojen alkuperän oikeellisuutta epäiltiin, se varmistettiin isotooppitutkimuksella. Isotooppitestin tulosten perusteella voidaan tehdä päätelmiä marjojen maantieteellisestä kasvupaikasta. Isotooppianalyseistä vastasi Ruokaviraston laboratorio.

Kuntien tarkastuksissa marjamyyntipisteisiin havaittiin, että ulkomaista alkuperää olevia marjoja myytiin muutamassa tapauksessa suomalaisina. Marjojen tehovalvonnan yhteydessä paljastettiin lisäksi muita elintarvikkeiden maahantuontitapauksia, joissa lainsäädännön vaatimukset eivät täyttyneet. Nämä kuljetukset saatiin tehokkaasti koko valvontaketjun seurantaan ja tarkastukseen sekä niiden pääsy markkinoille pysytettiin estämään.

## **III Tehovalvonta: Lihatuotteet**

Kolmannessa tehovalvonnassa selvitettiin lihatuotteiden maahantuontia Baltian maista. Valvonnassa painotettiin lihan alkuperän tarkastuksia sekä afrikkalaisen sikaruton (ASF) torjuntaa. Tullista valvontaan osallistuivat tärkeässä roolissa myös ruokakoirat, jotka ovat erikoistuneet eläinperäisten elintarvikkeiden löytämiseen. Ruokaviraston asiantuntija auttoi elintarvikkeiden tarkastuksissa. 

ASF on sikojen ja villisikojen vakava verenvuotokuumetauti, joka vastustustoimista huolimatta jatkaa leviämistä uusille alueille EU:ssa. Tauti on suuri taloudellinen uhka Suomen sikataloudelle ja lihateollisuudelle. Virus voi levitä elintarvikkeiden, tavaroiden tai ihmisten mukana, ja siksi sian ja villisian lihan, niistä tehtyjen lihavalmisteiden ja muiden sian tai villisian lihaa sisältävien tuotteiden tuontia on rajoitettu useasta EU-maasta. Eläintautien vaarasta johtuvat rajoitukset koskevat sekä kaupallista elintarvikkeiden kuljetusta ja kauppaa että yksityisten henkilöiden mukanaan kuljettamia ja omaan käyttöön hankkimia elintarvikkeita.

Afrikkalaisen sikaruton ehkäisemiseksi annettujen rajoitusten perusteella Tulli otti lyhyessä ajassa haltuunsa yhteensä 80 kiloa lihavalmisteita.

### **Avainasemassa erityisosaaminen ja nopea tiedonvaihto**

Tehovalvonnassa onnistuttiin erittäin hyvin yhdistämään eri viranomaisten osaaminen ja

tuottamaan uutta tietoa elintarvikkeisiin liittyvän rikollisuuden ehkäisemisestä ja paljastamisesta rajat ylittävissä liikenteessä. Tulosten perusteella organisaatioiden erityisosaaminen sekä nopea tiedonvaihto Tullin, Ruokaviraston ja kuntien valvontaviranomaisten välillä lisäävät merkittävästi vaikuttavuutta elintarvikepetosten torjunnassa rajat ylittävissä tavaraliikenteessä.

Sujuva yhteistyö viranomaisten välillä sekä pilotin eri vaiheiden suunnittelu- ja toteutustyö on vaatinut tiivistä yhteydenpitoa ja sitoutumista. Ratkaisukeskeinen työilmapiiri pilottiryhmässä sekä keskinäinen luottamus ovat olleet projektin toteuttamisessa avainasemassa. Projekti on osoittanut, että on ajoittain tärkeää tarkastella olemassa olevien prosessien ja ohjeiden toimivuutta viranomaisten rajapinnassa. Tehostamalla yhteistyötä edelleen eri viranomaisten välillä voimme tulevaisuudessa saavuttaa vielä parempia tuloksia elintarvikeketjun rikollisuuden paljastamisessa.

## **333 vuotta tullirikostorjuntaa ja -tutkintaa**

Tullirikosten historia on yhtä vanha kuin tullitoimintakin. Keskiajalla tulivat ensimmäiset ulkomaankauppa ja tulleja koskevat säännökset, ja siitä asti säännöksiä on myös yritetty kiertää.

### **Tullirikokset omaksi rikoslajikseen**

Vuonna 1636 Ruotsin valtakuntaan, johon Suomikin tuolloin kuului, perustettiin varsinainen tullilaitos. Tullirikokset erotettiin vuonna 1689 muista rikoksista.

Tullirikosten tutkinta ja tuomitseminen määrittiin meritullioikeuksille. Se kokoontui istuntoon heti tapauksen paljastuttua. Oikeuden jäsenenä oli tullivirkamiehiä ja kaupunkien kauppiaita. Syyttäjinä olivat tullivirkamiehet, sillä tyypillistä tuon ajan järjestelmälle oli, että virkamies toimi oman alansa rikosten syyttäjänä.

Jo 1700-luvulla tullirikollisuus koettiin merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Tätä kuvaa hyvin se, että salakuljetuksen ja tullikavallusten torjunnasta annettiin useita hyvin yksityiskohtaisia asetuksia.

Kun Suomeen vuonna 1812 perustettiin oma tullilaitos, sen tehtäväksi tuli tullirikosten torjunta. Meritullioikeudet lopetettiin, ja rikosten käsittely siirrettiin kaupunkien raastuvanoikeuksille. Rikos-

ten syyttämisestä vastasivat tullikamaripiirinsä alueella tullinhoitajat, ja ylimpänä tullirikossyyttäjänä oli Tullin kanneviskaali.

### **Alkoholi salakuljettajien kestopuosikki**

1800-luvun alkupuolella pestattiin matkatulliviskaaleja eli liikkuvia tullirikostorjunnan virkamiehiä, joilla oli valtuudet tutkia tullirikoksia ja viedä niitä tuomioistuimiin. Tullirikoksia havaitsivat työssään myös useat muut viranomaiset, kuten nimismiehet. Ilmiannoista ja takavarikoista maksettiin palkkioita.

Tuohon aikaan salakuljettiin erityisesti tavaroita, joilla oli korkea tullimaksu tai joiden tuonti oli kielletty. Yksi tavara oli kuitenkin ylitse muiden paloviina. Sitä koskeva tuontikielto astui voimaan vuonna 1811 ja pysyi pitkään voimassa.

Huippunsa alkoholisalakuljetus saavutti 1920-luvulla ja 1930-luvun alussa, jolloin maassa oli kieltolaki. Kielto lain päättyttyä Tulli saattoi keskittyä myös muihin tullirikoksiin ja petoksiin. Rikostutkintaa tehostettiin 1930-luvulla palkkaamalla ensimmäiset tullietsivät, jotka tutkivat tullirikoksia koko maassa. Etsivät saavuttivat heti hyviä tuloksia.



Helsinki-Vantaan lentokentällä tehtiin 14. joulukuuta 1976 ennätyksellinen takavarikko, 11 kiloa heroiinia säilyketölkkeihin kätkeytyä. Tullimuseo.



Doping-tabletteja salakuljetettiin surffilaudan sisällä 1990-luvulla.

## Säännöstelystä vapaakauppaan

Kohta seurasi vaikea sota-aika ja pitkä säännöstelykausi, joiden tuloksena ulkomaankauppaan tuli runsaasti uusia ja mutkikkaita säädöksiä. Tullirikokset kohdistuivat moniin hankalasti saataviin tavaroihin. Isoimpien ja laajimpien tullirikosten tutkinta oli Tullihallituksen tullietsivien työtä, kun taas paikallisella tasolla rikostorjunnasta vastasi yhä tullikamarien tullinhoitajat.

Kun kauppa 1950-luvulla vapautui ja tullimaksut alenivat, tullirikollisuus alkoi keskittyä lähinnä korkeasti verotettuihin tavaroihin, kuten alkoholiin ja savukkeisiin. Uutena ilmiönä tuli 1960-luvulla mukaan huumausaineiden salakuljetus – valtaosa huumausaineista oli aiemmin ostettu apteekeista. Kriittisin vaihe huume-kaupassa oli maahantuonti, joten Tulli tehosti rikostorjuntaansa.

Kaiken tavara- ja henkilöliikenteen tarkastamisesta oli luovuttava jo 1950-luvun jälkeen, sillä liikennettä oli niin paljon. Samalla oli kehitettävä muita valvontamenetelmiä.

## Rikostorjunta vastaa haasteeseen

1960-luvulta lähtien ulkomaankauppa ja liikenne muuttivat muotoaan ja kasvoivat valtavasti. Samaan aikaan tullirikollisuus laajeni ja kansainvälistyi. Tullimenettelyt uudistettiin, ja tarvittiin myös uudenlaisia välineitä epärehellisyyksien torjumiseksi. Vuonna 1971 Tullin organisaatio jaettiin tullipiireihin, jotka kattoivat koko maan. Samalla luotiin uusi ammattikunta, tullirikostutki-

jat, joita nimitettiin jokaiseen tullipiiriin.

Tuolloin Tullihallituksen mukaan tullirikostutkijalla piti olla "ulospäinsuuntautuva luonne, hyvä ihmistuntemus, ihmisten käsittelytaito, johdonmukainen ajattelukyky, nopea huomiokyky, tarkkuus ja sitkeys, velvollisuuden tunto ja hyvä tullitoiminnan tuntemus". Tullirikostutkijat pääsivät 1970-luvulta lähtien myös poliisin kursseille.

Vuonna 1972 tullirikosten oikeuskäsittely uudistettiin, eivätkä syyttäjänä enää olleet tullivirkamiehet. Samalla poistettiin tullihenkilöstölle ja ilmiantajille maksetut takavarikkopalkkiot. Vuonna 1973 uudistettiin perinpohjaisesti myös Tullin rikostorjunnan organisaatio. Tästä lähtien Tullissa on ollut nykyisen tapaan erikseen tullivalvonta ja rikostutkinta. Vuonna 1980 koko Tullissa oli 30 rikostutkijaa.

## Viranomaiset toimivat yhdessä

Tullin yhteistyö poliisin, Merivartiolaitoksen ja Rajavartiolaitoksen kanssa oli tiivistä jo itsenäisyyden alkuaikana. Sittemmin toiminta on tiivistynyt. Yhteistyötä tehdään nimenomaan rikostorjunnan ja -tutinnan alalla.

Kansainvälinen rikostorjuntayhteistyö alkoi 1920-luvulla Pohjoismaiden kesken. Sen jälkeen eri maiden viranomaisten välisestä virka-avusta on tehty myös virallisia tullivalvontasopimuksia. Niistä ensimmäinen tehtiin Ruotsin kanssa vuonna 1963. Myös EU-maiden kesken rikostorjuntayhteistyö on tiivistä.



## Tiedustelulla ja riskianalyysillä kohdenne- tumpaa valvontaa

1980-luvun lopulla uusi pakkokeinolainsäädäntö vaikutti myös tullirikosten torjuntaan. Se kavensi viranomaisten valtuuksia, ja oli pakko etsiä uusia toimintatapoja. Lisäksi etenkin vuoden 1995 EU-jäsenyys toi tullivalvontaan paljon muutoksia.

1990-luvulla Tulli siirtyi entistä kohdennetumpaan valvontaan, jonka keskiössä oli tieto ja sen hyödyntäminen. Osana tätä muutosta Tulli perusti oman tiedustelun vuonna 1994. Avainsanaksi valvonnassa ja rikostorjunnassa tuli tiedustelutoiminta ja riskianalyysi. Uutta oli myös tiivis yhteistyö kaupan ja liikenteen eri toimijoiden kanssa.

## Rikokset ja tutkinta siirtyvät verkkoon

Viime vuosikymmenten suuntana on ollut tutkinnan sekä tiedustelun voimakas teknistyminen.

Tullirikoksissa hyödynnetään entistä useammin tietoverkkoja, joten niihin Tullinkin on keskityttävä. Rikostutkijan ja rikostiedustelijan omaa panosta on kuitenkin edelleen vaikea korvata. Nykyisin tutkijoita on Tullissa noin 260.

Kautta vuosisatojen tullirikoksissa on ollut paljon samaa, vaikka tavarat ja toimintatavat ovat muuttuneet. Kaupan ja ulkomaanliikenteen säädökset ovat usein hyvin monimutkaisia ja muuttuvat jatkuvasti.

Tullirikollisuudessa on aina ollut mukana myös vahva kansainvälinen ulottuvuus. Tätä varten EU:n komissio ja jäsenmaat perustivat vuonna 2017 Euroopan syyttäjänviraston (EPPO). Sillä on huomattavan laajat ylikansalliset toimivaltuudet jäsenmaissa. EPPO voi esimerkiksi asettaa tekijöitä syytteeseen rikoksista, jotka kohdistuvat EU:n omiin varoihin, kuten tullimaksuihin.

# Rikostilastot

Rikostilanne	2018	2019	2020	2021	2022
Tullin tietoon tulleet rikokset	8 943	7 835	6 641	5 402	<b>6 482</b>
<b>Rikoksesta epäillyt</b>					
Ulkomaalaiset yhteensä	2 919	2 856	2 121	1 723	<b>2 160</b>
<b>Kaikki epäillyt yhteensä</b>	<b>8 222</b>	<b>7 520</b>	<b>6 216</b>	<b>5 097</b>	<b>5 915</b>
<b>Tullirikostorjunnan vaikuttavuus (milj. e)</b>					
Takaisin saatu rikoshyöty	30,80	24,50	26,00	32,10	<b>71,3</b>
Takavarikoimatta jääneen tavaran arvo	4,17	21,49	19,58	21,07	<b>25,99</b>
Vältetyt verot	8,64	24,20	11,60	17,09	<b>8,75</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>43,61</b>	<b>70,19</b>	<b>57,18</b>	<b>70,26</b>	<b>106,04</b>

Huumausainerikokset	2018	2019	2020	2021	2022
Törkeä huumausainerikos	281	389	272	285	<b>291</b>
Huumausainerikos	2 403	1 527	1 114	1 111	<b>955</b>
Huumausainerikoksen valmistelu	12	34	35	78	<b>96</b>
Huumausaineen käyttörikos	57	70	21	69	<b>47</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>2 753</b>	<b>2 020</b>	<b>1 442</b>	<b>1 543</b>	<b>1 389</b>

<b>Takavarikoidut huumausaineet</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
Amfetamiini ja metamfetamiini (kg)	46,3	24,2	42,4	80,8	<b>86,5</b>
Hasis (kg)	34	47	0,7	3,5	<b>12,1</b>
Heroini (kg)	0,1	7,3	0,04	0,11	<b>0,002</b>
Khat (kg)	711	1 313	427	276	<b>926</b>
Kokaiini (kg)	8,2	32,9	10	55	<b>4,8</b>
Marihuana (kg)	199,9	255,6	280,4	261,7	<b>318,4</b>
<b>Yhteensä (kg)</b>	<b>1 060</b>	<b>1 714</b>	<b>769</b>	<b>710</b>	<b>1 382</b>
LSD (käyttöyksikköä)	6 039	3 671	1 699	9 893	<b>3 332</b>
Ekstaasi (tabl.)	187 784	40 935	79 451	53 916	<b>40 350</b>
Buprenorfiini (tabl.)	33 375	14 868	54 518	41 108	<b>4 115</b>

<b>Lääkerikokset</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
Lääkerikos	80	117	456	103	<b>155</b>
Lääkerikkomus	633	564	1 015	828	<b>1 175</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>713</b>	<b>681</b>	<b>1 471</b>	<b>931</b>	<b>1 330</b>

<b>Takavarikoidut lääkkeet (tabl.)</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
	<b>56 009</b>	<b>83 843</b>	<b>370 385</b>	<b>1 537 444</b>	<b>355 956</b>

<b>Dopingrikokset</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
Törkeä dopingrikos	13	9	23	22	<b>24</b>
Dopingrikos	50	47	46	62	<b>80</b>
Lievä dopingrikos	167	150	169	166	<b>188</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>230</b>	<b>206</b>	<b>238</b>	<b>250</b>	<b>292</b>

<b>Takavarikoidut dopingaineet</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>
<b>(tabl./ampullia)</b>	<b>587 445</b>	<b>298 326</b>	<b>34 678</b>	<b>21 611</b>	<b>24 868</b>

Haltuunotetut savukkeet (milj. kpl)	2018	2019	2020	2021	2022
	2,7	2,7	4,5	0,7	1,2

Takavarikoitu nuuska (kg)	2018	2019	2020	2021	2022
	6 744	4 940	7 011	9 104	4 460

Alkoholirikokset	2018	2019	2020	2021	2022
Törkeä alkoholirikos	0	2	7	2	5
Alkoholirikos	3	4	16	1	1
Alkoholirikkomus	4	1	1	0	5
Lievä alkoholirikos	358	321	88	67	58
<b>Yhteensä</b>	<b>365</b>	<b>328</b>	<b>112</b>	<b>70</b>	<b>69</b>

Takavarikoitu alkoholi (l)	2018	2019	2020	2021	2022
Pirtu	210	0,5	4,4	9	0,5
Muut	2 320	1 272	11 732	10 975	21 795
<b>Yhteensä</b>	<b>2 530</b>	<b>1 273</b>	<b>11 736</b>	<b>10 984</b>	<b>21 796</b>

Ampuma-aserikokset	2018	2019	2020	2021	2022
Törkeä ampuma-aserikos	2	0	6	8	3
Ampuma-aserikos	31	33	103	85	81
Lievä ampuma-aserikos	143	146	66	56	77
Ampuma-aserikkomus	0	0	0	3	0
<b>Yhteensä</b>	<b>176</b>	<b>179</b>	<b>175</b>	<b>152</b>	<b>161</b>

Takavarikoidut aseet	2018	2019	2020	2021	2022
Kaasuaseet	127	187	506	435	284
Tuliaseet	20	45	28	56	20
<b>Yhteensä</b>	<b>147</b>	<b>232</b>	<b>534</b>	<b>491</b>	<b>304</b>

Veropetokset	2018	2019	2020	2021	2022
Törkeä veropetos	116	149	98	96	<b>122</b>
Veropetos	251	256	231	156	<b>113</b>
Lievä veropetos	927	957	588	316	<b>347</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>1 294</b>	<b>1 362</b>	<b>917</b>	<b>568</b>	<b>582</b>

## Tullirikostutkimukset 2022

Lähde: Tullilaboratorio

Tullirikosepäilyn alaiset näytteet	kappaletta
Dopingaine	681
Huumausaine	1 875
Huumelääke	263
Kuluttajamarkkinoilta kielletty aine	740
Luokittelematon huumaava aine	63
Lääke	1 485
Muu rikosnäyte	726
<b>Yhteensä</b>	<b>5 833</b>

**tulli.fi**

Ilmoita tullirikoksesta: vihjeet.tulli.fi

